

Aleksandar Popović
Sveti đavo Raspućin
scensko žitije đavolskog lika u šest slika

(Mrva, Duga, Vreća, Senka hrta, Seta i Božja nevesta)

Dešava se kad plameni jarac zvezde pase.

KEPECI, KLEPCI, SLEPCI I SVECI:

GRIGORIJE RASPUĆIN

HERMOGEN, arhiepiskop

ILIODOR, jeromonah

NIKOLAJ I, car

ALEKSANDRA, carica

ALEKSEJ, carević

BADMAJEV, tibetanski guru

MANUS, siva eminencija

MITJA RUBINSTAJN, bankar

NIKOLAJ NIKOLAJEVIĆ, veliki knez

MILICA, velika kneginja

SUHOMLINOV, ministar vojske

HVOSTOV, ministar policije

JUSUPOV, grof

ŠTRIMER, predsednik vlade

PROTOPOPOV, ministar

ANJA VIRUBOVA, dvorska dama

KAĆA DOLGORUKOVA, kneginja

VALJA ČERVINSKAJA, dvorska dama

IRINA GOLOVINA, bogata dama

LJUSJA SOLOVJEVA, sumnjiva dama, transvestit

MARUSJA, Ciganka, pevačica

KLIMOV, kapetan

KISELJEV, poručnik

KALUĐERICA

KALUĐERI

ČETIRI PRINCEZE

CIGANSKI BEND

DAME I GOSPODA

VOJNICI

OFICIRI

SLIKA PRVA: MRVA

(Moćni uticaji obogaćuju narav, ali nadmoćni je neminovno vode ka propadanju)

(Vrt svetog Serafima. Pripremljena mogila kraj jezerceta. Velika užurbanost. Promiču kaluđeri i kaluđerice sa zastavama i ripidama. Žure gardisti i policajci. Na sceni je Hvastov s tri bogalja na štakama.)

HVOSTOV (Svojim štapom bije preplašene bogalje): Idioti! Kreteni! Smesta ću vas vratiti onamo odakle sam vas i iščupao! U sibirske tajge s vama! Onamo, opet po kazni! Da mi je samo znati ko vas je ikad u policiju i primio!

ILIODOR (Dojuri i sprečava Hvastova da bije bogalje): Obuzdajte se, ministre. Nije ovo mesto za to. (Bogalji preplašeno beže sa scene)

HVOSTOV (Urla za bogaljima): Ako mi se u raku od frtalj sata ne javite na raport, spremni onako kako sam vam ja naložio, odrubiću vam tikve.

ILIODOR: Glumci.

HVOSTOV: Cirikuski klovnovi, Iliodoško moj. Gospode bože, čovek se više ni u koga ne može pouzdati u čitavom Ministarstvu unutrašnjih poslova.

ILIODOR: Gde ste ih našli?

HVOSTOV: To se i ja pitam. Iz prestonice su ih kao više inspektore proterali u Sibir pre više godina zbog kojekakvih lopovluka, a ja rekoh: daću im šansu, znaće da je iskoriste.

ILIODOR: Znači, to su ti mučenici, Hvostove, koje će otac Hermogen isceliti pred opštinstvom, zahvaljujući milosti svetog Serafima.

HVOSTOV: Nismo li imali uverljivije, nažalost.

ILIODOR: Kakav svetac, takvo i stado.

HVOSTOV: Vi ne verujete u zasluge svetog Serafima?

ILIODOR: On ih nema.

HVOSTOV: Ali ni Rusija nema novih svetaca, brate Iliodore. Onda se moraju izmišljati. Naš narod ne ume da se sjedinjuje bez čudotvoraca. A gde da ih iščeprkamo kad se nisu rodili.

ILIODOR: Iz naroda, ministre. U narodu žive sveci. Ali, car se, zahvaljujući toj Nemici, previše otuđio od naroda.

HVOSTOV: Nerado, brate, slušam povike protiv njihovog veličanstva.

ILIODOR (Odmahuje rukom): Eh, vi, policajci.

HVOSTOV: Čini se da još jedino mi u ovoj državi ne zaboravljamo na svoje dužnosti.

ILIODOR (Pođe. U odlasku): Najčešće ste, brate, nekusno uslužni.

HVOSTOV (Odlazi za njim. U odlasku): Mi se, Iliodoško, moramo držati maksime: da je poštovanje ravno ulivenom strahu.

SUHOMLINOV (Od jezera izbezumljeno beži oficir u uniformi, bez šapke, skroz mokar. Za njim jure tri rmpalije podoficira. Jedan od njih nosi, u trku, ćebe. Za njim lagano ide Suhomlinov): Čebe na glavu! (Oficir u trku ispušta životinjski prodoran krik) Čebe na glavu! Prigušite taj životinjski urlik.

(Podoficiri skoro na samoj rampi sustignu oficira, bace mu ćebe na glavu, pa ga surovo obaraju na tlo i gaze ga nogama)

NIKOLAJEVIĆ (Odlazi i kad ugleda prizor »ćebovanja«, zastane kod Suhomlinova): Šta se to događa, ministre? Zar u nas nijedna ceremonija ne može da prođe bez skandala.

SUHOMLINOV: Razuzdao se narod, kneže, al'riba od glave smrdi.

NIKOLAJEVIĆ: O čemu je reč, ministre? (Pokazuje rukom na linč, koji još uvek traje) Ovo je neukusno gledati.

SUHOMLINOV: Ma neki potporučničić garde nacvrcao se votke od sabajle, ko majka, i stao s obale da pušta vodu u jezero. (Oficir ispod ćebeta pod kišom udaraca pušta prodorne životinjske krike) Hej, vi tamo! Prestanite smesta. (Podoficiri prestanu da gaze oficira ispod ćebeta) Dosta je. I uklonite tu mrcinu ispred očiju naroda. (Podoficiri uhvate oficira za noge, pa ga po tlu odvlače sa scene. Suhomlinov opet pažnju vraća Nikolajeviću) I kad su ga opomenuli. Mislim, kad su stražari podviknuli da nije dozvoljeno vršiti nuždu u jezero koje se osvećuje, on je potegao pištolj i onako u kompletnoj uniformi skočio u jezero. Drao se na sav glas da neće služiti ruski dvor na kojem se govori isključivo nemačkim jezikom.

NIKOLAJEVIĆ (Polazi zajedno sa Suhomlinovom. U odlasku): Nije on jedini koji tako misli.

SUHOMLINOV (U odlasku s Nikolajevićem): Ali je jedan od retkih koji to javno govori.

MITJA: (Dolazi s druge strane u Anjinom društvu): Dopali ste u posebnu caričinu milost, gospodo.

ANJA: To se preuveličava.

MITJA: Manus me šalje da razgovaram s vama.

ANJA: Ne znam dotičnu osobu, ali nagađam ko bi to mogao biti.

MITJA: Manus kaže: »Ja iz daljine vidim dim iznad života Anje Virubove. Nikada je nisam sreo, ali siguran sam da u njoj nešto gori. Unutra je bavljenje jedne ognjene duše.«

ANJA: Šta vi upravo želite od mene?

MITJA: Jedan odgovor: da li se, odista, vaš duhovni jad i teskoba ne dotiču vašeg dima?

ANJA (Posle mučnog premišljanja): U redu. Možda grešim, ali reći ću vam. Njeno veličanstvo carica Aleksandra ima žarku želju da se i ja nastanim u Carskom Selu, nadomak njihovog prebivališta.

MITJA: Manus mi je to rekao.

ANJA: Nije isključeno da je njegova ekselencija znala za to čak i pre mene. (Mitja se milo nasmeši.) Međutim, njihova veličanstva su patološki škrti, a ja za kupovinu te prekrasne vile s vrtom nemam sredstava.

MITJA: Konačno smo stigli do cilja. Manus vam poručuje da po novac dođete u moju banku.

ANJA: Šta kažete?

PROTOPOPOV (Pojavi se se druge strane i zastane): Gospođu Virubova.

MITJA (Tiho Anji): Neko nas uhodi. (Glasno) Bila mi je osobita čast, gospođo, što sam se upoznao s vama.

ANJA (Osvrne se ka Protopopovu koji stoji i netremice posmatra nju i Mitju):
O, to ste vi, gospodine Protopopove. Biću vaša za jedan tren. (Tiho Mitji) Šta
biste za uzvrat tražili?

MITJA: Ništa osim vaše blagonaklonosti, gospođo. (Ljubi joj ruku) Od danas ja
sam vaš ponizni sluga. Do skorog viđenja. (Brzo odlazi)

ANJA (Dobaci za njim u odlasku): Pozdravite vašu cenjenu suprugu.

PROTOPOPOV (Prilazi Anji sa smeškom): On je neženja, gospođo Virubova.

ANJA (Smrkne se): O kome je reč?

PROTOPOPOV: O Mitji Rubinštajnu, gospođo. O najmračnijem i najmoćnijem
finansijeru čitave carevine.

ANJA: Kao i uvek, Protopopove, vi ste neverovatno dobro obavešteni.

PROTOPOPOV: Pa ipak mi ide loše, a pred vama se klanjaju bankari, gospođo.

ANJA: Vi ste maliciozni.

PROTOPOPOV: Ne tražim vam procenat od profita, gospođo, ali mogli biste mi
uz put reći: da li imperator ipak namerava, pritešnjen sa svih strana, da dozvoli
rad Dume? (Anja se zasmeeje i odlazi. On pohita za njom. U odlasku) Nisam
skup, gospođo, ali vi ste mnogo jeftiniji nego što sad ovde preda mnom
glumatate.

HERMOGEN (Mahnito izleće): Hvostove! Gde si, ministre, grom te spalio?

HVOSTOV (Dolazi žurno): Ovde sam, oče Hermogene. Je l' gori epitrahilj na vama?

HERMOGEN: Još gore, čoveče, lopuže haraju. Šta radi ta tvoja grdna policija? Nestao mi je sa stola zlatan krst s dragim kamenjem.

HVOSTOV (Hvata se za glavu): Ma je l' to moguće?

HERMOGEN: Čime ću sad da služim i svetim? Palamarom, bože mi oprosti.

HVOSTOV: Pa to je pravi užas, oče, al' smirite se. Ko ga je ukrao, neće ga odavde izneti, ceo kraj je opasan stražama kao betonskim zidom. Izvršićemo detaljan pretres.

HERMOGEN: Koga ćeš da pretreseš, ministre, led te ubio. Plemstvo i ministre. Sam sebe, najbolje. (U dnu se pojavljuje grupa dama koju sačinjavaju: Kaća, Valja, Ljusja i Irina. Vesele su, smeju se. A Kaća u ruci drži taj Hermogenov krst i njime krsti prisutne, što ih veseli)

HVOSTOV (Najednom): Stanite! Čekajte! Nije li ono vaš krst, oče Hermogene, u rukama kneginje Dolgorukove?

HERMOGEN: Bog i duša, jeste. Baš moj. Otkud u nje?

HVOSTOV: To ni sam sveti Petar, oče ne bi pogodio, al' pitaćemo je. (Vikne) Kneginjo Dolgorukova?

KAĆA (Osvrće se levo-desno): Ko? Je l' ja?

HERMOGEN (Prstom je doziva): Da, ti, dete. (Ona kao da ne razume zbog čega je zovu, neodlučno kreće. Ostale dame se razilaze) Priđi der, priđi ovamo da te pripuitam: jesi li krštena?

HVOSTOV: Nemojte baš tako bagatelno s kneginjom, oče.

HERMOGEN (Osorno Hvostovu): Ti da kušuješ! (Kaća prilazi) Otkud taj moj krst u tvojim rukama, Kaćenka?

KAĆA: Uzela sam ga s vašeg stola, oče, da se malo poigramo.

HERMOGEN: Pa zar sa crkvenom relikvijom, majko božja?!

HVOSTOV: Takva vam je svaka mladost, oče, pomalo luckasta.

KAĆA: Što? Zar se to ne valja?

HERMOGEN: Dobro svojoj kuvarici niste dali crkvenu zastavu da je pripaše umesto kecelje. Možda bi vas i to veselilo.

HVOSTOV: E, pa nije nam današnji ruski naraštaj, oče, baš toliko raspusan. Nemojte ni vi preterivati.

HERMOGEN: More, daću vam i putir iz oltara da ga odnesete na bal, da iz njega srkujete šampanjac. (Besno odlazi. U odlasku) Mora ova Rusija, s ovakvom mladeži koja ne poštuje nikog i ništa, da ode u sunovrat.

KAĆA: Ne razumem. Zbog čega se čičekanja toliko rasrdila?

HVOSTOV: Plahovit je, kneginjo, ali ne misli on baš tako o vama.

KAĆA (Ljutito odlazi. U odlasku): Ali, ako ga muče šuljevi, nek čučne u lavor sa slanom vodom, nek ne masira mene.

HVOSTOV (Više za sebe): Gle! Ko bi rekao. Gde i naša kneginjica ume da isplazi jezičinu do guzice. (Najednom se trgne i potegne pištolj) Ko se to tamo šunja?

BADMAJEV (Izranja iz šiblja): Ja, ministre. Sklonite, molim vas, tu pucaljku. Škakljiv sam na cevi.

HVOSTOV (Prilazi mu s nevericom): Vi? Doktor Badmajev. Otkud? Iz zemlje. Ko pravi pravcati tibetanski vrač.

BADMAJEV: Po prirodi svakojakih prljavština kojima se bavim, lepi moj ministre, ja uopšte ne bih bio nikakav doktor čudesa i smrada, kad i u ovo smešateljstvo ne bih zabo svoj nos.

HVOSTOV: Tako mi boga, doktore, moraću što pre da vas najurim odavde, jer niste na spisku zvanica.

BADMAJEV (U šali mu preti prstom): No, no, ministre. Ako to učinite, onda ću i ja vama uskratiti moje božanske travčice koje vam služe za dizanje morala.

HVOSTOV: Šalu na stranu, doktore, ja ne verujem da za vas predstavlja neko

posebno zadovoljstvo da promatrate našu caricu kako se kupava naga u osvećenom jezeru, pod okriljem seni svetog Serafima. (Badmajev se zacereka) Ne cerekajte se tako napadno, doktore, svuda unaokolo su straže.

BADMAJEV (Uzdržavajući smeh): Nadajmo se da će svetiteljske mošti pomoći carici da na svet konačno donese i carevića.

HVOSTOV: Ja u to ne verujem, doktore, baš kao ni vi, ali Rusija će poverovati. Šćućurite se sad tu u grmlju, samo pazite da vas neko iz obezbeđenja ne otkrije.

LJUSJA (Došunja se do Hvastova i obazrivo zastane): Atentator. (Osvrće se oko sebe) Naoružan do zuba!

HVOSTOV: Anarhista?

LJUSJA: Aha. Plavook. Preobučen u kaluđericu. Stoji nadesno od nas pet-šest metara unazad i metaniše. (Brzo odlazi uvijajući se, kao da ju je razgovor s Hvastovom egzaltirao)

HVOSTOV (Dobaci za Ljusjom u odlasku): Javi se sutra posle deset na blagajnu zbog dijurne. (On rukom nekog poziva s druge strane van scene. Dolaze tri agenta. On im glavom pokazuje na kaluđericu koja metaniše. Oni se ustreme i očas je zgrabe) Šaku na usta! (Kaluđerica nešto mumla) Čvrsto šaku na usta. Ne sme iz njega kapnuti nijedna jedina neprijateljska parola, mogli bi je i velikodostojnici čuti. (Agenti uguraju u usta kaluđerice belu krp) Smaknite mu mantiju i izvršite pretres. (Oni mu smaknu maramu i skinu mantiju, te se ukaže muškarac, ukršten redenicima, uprtačima, revolverima i bombama. Agenti ga pretresaju i razoružavaju, bacajući sve to pod ministrove noge) To je čitav arsenal oružja i municije. Oborite ga dole u šiblje i svi zajedno lezite preko

njega, nek crkne kad ne valja. Al'ako preživi ovdašnje slavlje, ne gine mu memljiva samica. (Agenti obaraju teroristu i u žbunju leže preko njega. Hovostov se povije i sa tla kupi anarhistino naoružanje, pa ga trpa u svoju tašnu) Dva revolvera, četiri ručne bombe ofanzivke i tri kame. (Odlazi, u odlasku) Ko da je imao nameru da pobije sve rusko plemstvo, a ne samo imperatora.

BADMAJEV (Izranja iz šiblja): Na koga sam to natrapao u šikari?

RASPUĆIN (Izranja iz šiblja): Na mene, vaše prevashodstvo.

BADMAJEV: Kako strašno izgledaš, namerniče, kao da iz pakla dolaziš. Ko si, u stvari, ti?

RASPUĆIN: Ne znam više ni sam, vaše prevashodstvo. Od silnih postova i molepstvija načisto sam pobrljavio. A inače, Sibirjak sam. Seoski proročić. Grigorije se zovem, al' svi me više znaju ko Grišu Raspućina.

BADMAJEV: I otkud ti, međede, ovde među velikim zverkama?

RASPUĆIN: Jeromonah Iliodor me doveo na uzici. Kaže da u meni naslućuje novog ruskog Mesiju. A ja kažem: sve je to od boga.

BADMAJEV: Ćuti bolje, govor te odaje. Neotesan si i prost dozlaboga. A i taj kostim na tebi, pre bi priličio kakvoj secikesi i džambasu, nego proroku. I ajd sad, smotaj se tu u šiblju, jer ako nas gardisti napipaju, odraće nam kožu s leđa, naživo. (Obojica tonu u šiblje. Čuju se crkvena zvona i crkveni hor. Dolazi svečana povorka. Napred ide Hermogen s Iliodorom. Za njima car Nikolaj, knez Nikolajević, Suhomlinov, Jusupov, Štrimer i Protopopov. Nose kovčeg sa senima svetog Serafima. Za njima ide hor kaluđerica i pobožno peva. Kovčeg

polazu u mogilu nad kojom Hermogen poje, a Iliodor pripeva. Prisutni metanišu, zvone zvona. Zatim se svi povlače u stranu. Dolazi Aleksandra u svečanoj odori, u pratnji Anje i Milice. Kod jezera se zaustavljaju i pratilje pomažu carici da se obna, da bi se okupala u jezeru. Kaluđerice poju. Hermogen blagosilja čin kupanja. Aleksandra izlazi iz jezera, pratilje je brišu)

RASPUĆIN (Izranja iz šiblja): Kakva guzičica!

BADMAJEV (Izranja iz šiblja, grubo grabi Raspućina i vuče ga natrag u šiblje): Nerastu sibirski, zar zbog tvoje blesavosti glavama da platimo. (Pratilje pomažu Aleksandri da se obuče i potom se sve tri povlače u stranu. Prisutni se uskomešaju)

HVOSTOV: Je l' da puštamo, oče Hermogene? Blagoslovi.

HERMOGEN: Blagosiljam. (Hvostov odjuri)

BADMAJEV (Izranja iz šiblja): Diži se, gegulo, sad je i nama dozvoljen pristup. (Iz grmlja izranja Raspućin, sa svih strana nadiru dame, gospoda, kaluđeri i kaluđerice. Najednom pojavi se Hvostov ispred tri bogalja)

HVOSTOV: Prolaz. Napravite prolaz da prođu ubožjaci. (Svi prave prolaz i Hvostov s ubožjacima odlazi do jezera gde ih sačekuje Hermogen i Iliodor)

BADMAJEV: Gde su oni policajcu poverili da pravi pozorište, kao da je u Rusiji malo putujućih komedijanata.

HERMOGEN: Pravedan vaš život, braćo nesrećna. (Osvećuje tri ubožjaka)
Predanost vaša bogu i bezgrešju predstavlja vas pred duhom svetog Serafima u

anđeoskom svetlu. (Opet osvećuje tri ubožjaka) Braćo i sestre, molimo se svi zajedno. I sjedinimo se u molitvi za isceljenje ovih predanih božjih sinova naše ruske zemlje. Svi na kolena i ponavljajte za mnom. (Svi prisutni popadaju na kolena) Usliši, sveče!

SVI: Usliši, sveče.

HERMOGEN: Suze naše.

SVI: Suze naše.

HERMOGEN: Za nesrećnu rusku braću našu.

SVI: Za nesrećnu rusku braću našu.

HERMOGEN: Spasi ih.

SVI: Spasi ih.

HERMOGEN: Ustanite! (Svi se dignu) Bože, neka bude volja tvoja. Bacite štake! (Ubožjaci bace štake) Zakoračite pomoću božjom. (Oni nesigurno zakorače kao mala deca. Žagor. Svetina se tiska oko Hermogena, svi se otimaju da mu celivaju ruku. Crkveni hor kaluđera i kaluđerica peva u slavu boga. Hermogen se nekako izvlači iz gužve)

ILIODOR (Dolazi do Raspućina i povuče ga za sobom): Drži se sad, Grigorije, sudbina ti se deli. (Oni dolaze pred Hermogena) Oče, Hermogene, dopuštate li, da vam u ovom svečanom času predstavim sibirskog proroka i čudotvorca Grigorija.

HERMOGEN: Iz tebe li, Grigorije, otiče taj božanski krik koji će ponovo uzbuditi dušu ruskog naroda?

RASPUĆIN: Ja sam često svoje srculence češao o puščane cevi, vaše blagarodstvo, uzdajući se sve jednako u svevišnjeg, neka mu je večna slava i hvala.

ILIODOR: Grigorije bi hteo da vam kaže, oče Hermogene, kako i oni najgluplji u nevolji k mudrosti teže, samo ne ume da se izrazi.

HERMOGEN: Tebe nevolje, kažeš Grigorije, nisu obeshrabrile?

RASPUĆIN: Usnio sam spokojstvo, oče, bogu hvala. Ih, ništa bez božje pomoći.

HERMOGEN: Nemoj se ti kočiti i prenemagati pred dostojanstvenicima, Grigorije, jer mnoga su proročanstva izgovorena u najobičnijim šalama.

ILIODOR: Je l' tebi jasno, Grigorije, da otac Hermogen od tebe očekuje da budeš onakav kakav jesi?

RASPUĆIN: Bez prebijene kopejke u kesi, bogu hvala. Siromah sam, što bih krio kad se i onako pred bogom ništa ne da sakriti. Sve je u njegovoj volji. Ako mu omilim, biće fajde, ja se nadam.

HERMOGEN: A što se ti, Grigorije, bez prestanka češeš i čapaš?

RASPUĆIN: Svrbi me, oče.

HERMOGEN: Onda se, bratac, pomeri tamo u stranu, pa se sit načeškaj i iščeši.

RASPUĆIN (Povlačeći se u stranu): Sve s božjom pomoću, ni češanje ne ide bez nje.

HERMOGEN (Čim se Raspućin udalji): Ne razumem, bratac Iliodoško, kakav te je đavo nagnao da ovakvog dripca dovlačiš čak iz Sibira?

ILJODOR: Nije vam moj Grigorije po volji, oče?

HERMOGEN: Ovakvu lopužu, brate, možemo ovde u Petrogradu naći na svakoj tramvajskoj stanici.

ILIODOR: Ali on je naš čovek, ruski seljak. Oče Harmogene, zar Rusiji u ovom trenutku ne nedostaju sopstveni proroci koji će bolje razumeti svoj narod, kao i oni njega?

HERMOGEN: Da je pas sav od očiju, Iliodoško, bolje bi video. Al' bila bi velika nesreća da je sreća jedini sadržaj života.

ILIODOR: Zar ovaj moj Grigorije nije originalan?

HERMOGEN: Jeste u čačkanju nosa, ušiju, zuba i dupeta.

ILIODOR: Mi smo se, oče Harmogene, oprostite što moram da primetim, poprilično udaljili i otuđili od naroda.

HERMOGEN: Ili bi ti, Iliodoško, kao osnovne osobine ruskog naroda naveo prljavštinu, laž, ružnoću i tupost.

ILIODOR: Nisam ni ja, oče, rođen za vreme pomračenja.

HERMOGEN: Slušaj, bratac, ja sam tvog proroka Grigorija dobro osmotrio. U njemu jeste sadržano rusko, ali zlo. Ono najgore. Talog. I njega bi ti, nespretnjakoviću, pretvorio u agitatora naših narodnih težnji. (Odmahuje rukama i polazi) Svašta, Iliodoško. Svašta!

ILIODOR: Ipak ću ja pokušati.

HERMOGEN (U odlasku): Uzaman ti je, rekoh ti. Ne uči se žaba da leti.

ILIODOR (Prilazi Raspućinu): Znaš šta, Grigorije, neću da krijem od tebe. Nisi se svideo arhiepiskopu.

RASPUĆIN: Oprosti mi, brate, ne znam ni ja sam šta mi je bilo, dranjab sam se kao šugav pas.

ILIODOR: I stalno si mumlao jedno te isto, kao pijani crkvenjak nad siromašnim pokojnikom. Bog pa bog.

RASPUĆIN: Pa pred božjim slugom, ja rob.

ILIODOR: Eh, Griša, Griša, budalo smetena! Ono pred čim bismo mi ustreptali jeste snaga crne i masne zemlje ruske koja u tebi leži. Nadali smo se da ćeš

zarežati i zaurlati na nas. Da ćeš nas sve odreda terati u đavolsku mater. A ti seronja. (Svetina se lagano razilazi sa scene)

RASPUĆIN: Bilo bi mi kudikamo lakše da vas psujem, nego što sam se prenemagao k'o seljačka mlada. Nisam ja mudrijaš. Ne leži mi slatkorečivost. (On i Iliodor su ostali potpuno sami)

ILIODOR: Šta je bilo - bilo je. Pokušaću ja s tobom još jedan put. Al' budi onakav kakav jesi. Ne filozofiraj, već pljuj! Imaš snage. Ne pretvaraj se. Tvoja snaga je u tvojoj prostoti. Poslušaj mene. (On pođe lagano i Raspućin pođe za njim) Budi drzak. Zadrž. Silan. Budi bezobrazan. A sad se vrati natrag u Sibir, još nešto si naučio. Kad prođe izvesno vreme i kad se ovaj tvoj prvi poraz zaboravi, potražiću te. Sigurno ću te naći. (Oni odlaze)

SLIKA DRUGA: DUGA

(Postoje bolesti koje mi još nismo prepoznali)

(Salon Badmajeve. Spiritistička seansa. Za stolom sede Kaća, Ljusja, Badmajeve, Protopopov, Valja, Jusupov, Irina i Milica)

KAĆA: O, duše kneza Orlova, javite se!

LJUSJA (U strahu odskoči od stola): Pomera se, ja ne smem.

BADMAJEV: Pst, Ljusja! Vratite se za sto i ostanite mrtvi hladni, u vašem je interesu. (Ljusja se bojažljivo vraća za sto) A vi ponovite poziv, Kaća.

KAĆA: O, duše kneza Orlova, javite se!

JUSUPOV (šapatom): Javlja se. Krcka.

MILICA: Vidite li i vi njegov lik u odsjaju na čaši?

JUSUPOV: Ja ne vidim ništa osim ljubičastog plamička.

VALJA: Možda se svima neće pokazati.

IRINA: Pitajte ga, Kaća, da li mu je velika kneginja Milica posebno draga?

KAĆA: O, duše kneza Orlova, želiš li kontakt s velikom kneginjom Milicom?

MILICA: On mi se smeši.

BADMAJEV: Vi ste sjajan medijum, kneginjo. Govorite nam sve što vidite.

MILICA: Vidim pesak i more.

VALJA: To je Egipat.

MILICA: Vidim morsku penu i razdrobljeno stenje.

LJUSJA: To je podmetnut otrov i njegova razorana utroba.

JUSUPOV: Vi ga pitajte, kneginjo. Vama će on razotkriti sve večite tajne.

MILICA: O, predragi kneže moj, ljubite li još svim srcem svojim našu caricu Aleksandru?

IRINA: Sto se podiže od poda, ljubezni moji, ustanimo.

KAĆA: Protopopove, preuzmite brigu o meni, ja se gubim u tami.

PROTOPOPOV: Možda je to u vas, Kaćenka, proročki trans. Govorite nam sve što vidite. Sve što čujete. Sve što osećate.

KAĆA: Ovde vlada upečatljiva tišina. Knez je srećom i mlad. On na uzburkanoj obali mora ispituje kamen mudrosti. On pretvara živu u čvrst metal. Pod njim ključa užareni pesak.

MILICA (U agoniji): Knez se ljuti na nas zbog rđavag čuvanja tajne.

BADMAJEV: Milice!

MILICA: Otvoren ljiljan u zgrčenoj šaci predznak je velikog očišćanja kroz krv i suze.

VALJA: Iz Crnogorke drhti sam oganj pakla.

MILICA: Grbavi kepec od pozlaćenog bakra lebdi između života i smrti, zaogrnut purpurnim taftom.

JUSUPOV: To je naš carević.

MILICA: Lako je ubiti prošlost. Mnogo ju je teže sahraniti. Reči su kneza Orlova.

LJUSJA: Treba je razbuditi pre nego što nam svima odreda ne izrekne smrt bez opoziva.

MILICA: Knez Orlov zna sve rđave vesti.

PROTOPOPOV: Pitaj ga kakva je sudbina Dume?

MILICA: Da li mudraci pate zbog gluposti svojih bližnjih? To on mene pita. Znamo li da je dvor u magli. (Peva) Na lazuru zlatno školje. Večnost. Tajna. Bezdancelje.

SVI (pevaju zajedno): Na purpuru crno smilje. Tmica. Gora. I okrilje.

MILICA: »Smrt će moja«, kaže Orlov, »preleteti preko svih mržnji i svađa«. Uskoro će za sobom u smrt povući i caricu. (Svi priskoče, pa je drmusaju, maze i ljube)

SVI: Mila moja. Mila moja. Razbudi se! Vidiš li nas? Vрати se.

MILICA (Vraća se u stvarnost): Gde sam ja? Šta se dešava?

KAĆA: Ništa pogubno, mila moja. Sa nama si. Sa svojimima.

MILICA: Zašto sam ja tako umorna i lomna?

JUSUPOV: Najbolje bi bilo da predemo u ružičasti salon.

VALJA (Zajedno s Ljusjom hvata Milicu pod ruke, pa je dižu na noge i odvode)
Onamo ćeš, mila moja, moći da prilegneš na divanu.

LJUSJA (U odlasku s Valjom i Milicom): Jedan gutljajčić šampanjca i snaga će ti se vratiti. (Svi uz žamor odlaze za njima. Čuje se zvono)

BADMAJEV (Vraća se): Ko li bi to mogao biti u ovaj zao čas? (Gleda na sat. Neke stvari u salonu dovodi u red. Vrata se otvaraju i unutra ulazi Iliodor s Raspućinom. Badmajev im poletno pođe u susret) Kakva čast, brate Iliodore, da najzad u svome salonu i vas primim. (Rukuju se)

ILIODOR: Al' ne nadaj se da je orla zla godina doterala pod tvoj trem, doktore.

BADMAJEV: Ja suzbijam svoje uzbuđenje. (On pruža ruku Raspućinu i dugo ga gleda) Ako me sećanje ne vara, nas dvojica smo se već negde, pre nešto više godina, sreli.

RASPUĆIN: Ja se ne sećam, gospodine.

BADMAJEV: Kad dođe vreme, ja ću vas podsetiti. Izvolite sedeti.

ILIODOR: Polako, bratac. Samo polako. Reci prvo bez uvijanja: jesmo li u nevreme?

BADMAJEV: Za vas ovde nema vremena. Ovde je vaša večnost.

ILIODOR: Ti si zaboravio, doktore, ko pred tobom stoji.

BADMAJEV: Nisam, brate. Kunem ti se.

ILIODOR: Onda prestani da vrckaš i pevuckaš. Pitao sam te: jesmo li ovde sami?

BADMAJEV: Do malo pre smo ovde prizivali duhove. Tek za koji tren ste odocnili.

ILIODOR: Kad ćete se ponovo okupiti?

BADMAJEV: Nismo se još ni razišli. Svi su u susednom salonu. Okrepljuju se šampanjcem posle naporne seanse.

ILIODOR: Hteo bih među njih, doktore.

BADMAJEV: Teško bi im sad pala pokora.

ILIODOR: Pokoru ćemo ostaviti za drugu priliku. Sad sam došao da im predstavim sibirskog proroka i čudotvorca Grigorija.

BADMAJEV (Zagleda Raspućina): Ovoga?

RASPUĆIN: Što me gledaš s nevericom, grešniče?

BADMAJEV: Previše mi surovo deluješ, delijo. Bojim se, razbežaće se zvanice kad te ugledaju tako divljeg.

ILIODOR: Povedi ti prvo mene k njima, doktore, da ja njima objasnim i da ih pripremam, a Griša će pričekati.

BADMAJEV (U polasku): O ovome će sutra cela prestonica pričati i prepričavati, brate Iliodore, niste vi stvar loše natempirali.

ILIODOR (U odlasku za Badmajevom, osvrće se na Raspućina): A ti dok čekaš, ne traći vreme uludo!

RASPUĆIN (Čim oni odu, brzo iz džepa izvadi nožić, žice i kanape): U ime boga, da krenemo u čudesa. (Petlja nešto po zidovima oko velikih uljanih slika, na kojima su uglavnom ženski aktovi) Kad su se u moje zamčice po sibirskim šumama hvatali risovi i divlje mačke, uhvatiće se valjda i fine dame. (Trgne se, jer čuje da neko dolazi)

MILICA (Uplašeno zastaje pred njim): Ko ste vi?

RASPUĆIN: Raspućin, bludnice. Ja sam Grigorije Raspućin.

MILICA: Kakve su oči u tebe!

RASPUĆIN (Stavi svoje šake na njen veliki dekolte): Pokri te svoje bele dojke šakama, razvratnice!

MILICA: Stresam se od tvog dodira.

RASPUĆIN (Skida joj ogrlicu s vrata): Zasleypljuje me to tvoje drago kamenje, gramziva opajdaro.

MILICA: Praštaj, brate, ako možeš.

RASPUĆIN (Diže ogrlicu naspram svetlosti): Mogli bi mužici kroz ceo Sibir osvetliti put ovim tvojim svetlucavim šljunkom, nezasita alo.

MILICA (Najednom klekne pred njim i stane mu šake obasipati poljupcima): Caru našem otkrij volju providenja. Čeka se na tvoj dolazak.

RASPUĆIN: Došao sam iz daljine da vas spasem.

MILICA: Smiluj nam se!

RASPUĆIN: Rusija stenje gladna i namučena, a vas bes nosi u propast. U pakao. (Vitla ogrlicom) U svakom ovom tvom kamičku su po tri težačke kravice. Stidi se!

MILICA: Stidim se i darujem ti ogrlicu za spas svoje duše.

RASPUĆIN (Brzo ogrlicu gurne u svoj džep): Pokaj se. Spasiću te, celivaj me.

MILICA (Zagrli ga i obaspe poljupcima): Smem li? O, sveti čoveče. Smem li?

RASPUĆIN: Strasnije me celivaj!

MILICA (I dok ga ona sve strasnije ljubi, on joj skida haljinu): Hristos je u tebi! Spasilac naših zagubljenih duša!

RASPUĆIN (Uzme je u naručje): Izgreši do kraja, pa tek onda dođi pred boga.

MILICA: Daj mi. O, daj mi malo svetlosti, grčim se u tami.

RASPUĆIN: Zato što uvek staješ u grehu na pola puta, to bog ne voli. (On je naglo iz svoga naručja spušta na sto)

MILICA: Ti sve znaš. Ti do dna vidiš. (Ona ga grli i ljubi)

RASPUĆIN: Bestidnice! (On se raskopčava i skače na nju) Bestidna bludnice! Moli se dok duh sveti ulazi u tebe! Moli se!

MILICA (U strasnom grču): Bože! Spasioče. Izbavi nas. Ne navedi nas. Prosvetli nas. (Ona vrišti. Raspućin brzo siđe s nje i u tom času u salon banu svi, predvođeni Iliodorom, pa kad ugledaju prizor, zapanjeno zastanu)

RASPUĆIN: Što ste se i vi naređali tu ko Cigani oko tarabe kad se u domaćina kolje vo. (On sa tla dohvata Miličinu haljinu i baca je na sto preko nje. Rikne na pridošlice) Igra li mečka? (Stolu na kojem leži naga Milica, prekrivena svojom haljinom, pritrčavaju Ljusja i Vaja)

LJUSJA (Šapatom): Šta je prorok, mila moja, činio s tobom?

MILICA (Šapatom): Nešto što se rečima ne da opisati. (One joj pomažu da obuče haljinu) I još me je pri tome terao da se molim.

RASPUĆIN (Koji nadomak stola gleda šta one rade i šta govore, priskoči, pa jednom rukom čvrsto zagrlji Ljusju, a drugom Valju i podigne ih od zemlje): I vas će Grigorije. I vas. Naučiću vas kako se moli zbog greha.

ILIODOR (U grupi koju je već obuzeo žamor, naglo uhvati Kaću za ruku i krene ka Raspućinu): Dozvoli, Grigorije, da pred tebe izvedem kneginju u čiju čast se ove večeri arči francuski šampanjac. (On pred Raspućinom ostavi Kaću i povuče se u stranu)

KAĆA (Uplašeno pruža ruku Raspućinu koji je netremice gleda u oči): Kaća Dolgorukova.

RASPUĆIN (Rikne): Klekni na kolena kad dolaziš pred Raspućina. (Kaća ničice pada na kolena i rukama čvrsto obgrli Raspućinove noge, ali se on grubo oslobađa njenog zagrljaja) Jesu li i ove skaredne slike golih ženskinja u tvoju čast, razvratnice?

KAĆA: Ne. To je...

RASPUĆIN: Umukni, veštice, kad ja govorim! (Ona zajeca) Svaka od ovih bezobraznih slika vredi koliko tri truska sela. Živo ćete, još malo, meso naše težačko prodavati strancima da biste imali dovoljno zlata za svoje besove i razvrat. (Zagrmí) Prokleti da ste! (Sve slike se survaju sa zida, uz tresak i vrisku)

BADMAJEV: Kuća se, Grigorije, ruši od tvoga prokletstva. Poštedi nas.

RASPUĆIN: Svi na kolena, rekoh ja vama! Molite se! (Svi padnu na kolena i mole se, mrmljaju)

MILICA (Iz mrmljanja izade njen šapat): Sad sam opustošena. Nemam više telo. Ostao mi je samo duh. Ne mogu sačekati čas kada ću carici našoj odneti radosnu vest da je među nas stigao spasilac.

RASPUĆIN: Molite se, rekoh, da bi od vas načinio nebeske nevestice. A sad napustite ovu sobu, jer i ja moram da se molim za vaše izbavljenje. I ne dolazite ovamo dok vas ne pozovem. (On stane u jedan ugao, pada na kolena i metaniše. Svi odlaze, osim Iliodora)

ILIODOR (Prilazi Raspućinu): Diži se. (Ovaj kao da ga ne čuje. I dalje moli) Zar ko marvu da te ritam da bi te pokrenuo, čoveče? Diži se! (Raspućin i dalje moli. Iliodor stane grubo da ga rita nogama) Diži se, zadržta gegulo. Ustaj!

RASPUĆIN (Ko oparen skoči na noge): Ti, bratac Iliodoško, ritnu nogom čudotvorca u guzicu, da ti se to ne osveti.

ILIODOR: Budalo gejačka, zar si već posle prvog uspeha zaboravio ko te je izmislio i ovamo doveo. Hoćeš li već sutra da te vratim natrag u Sibir.

RASPUĆIN: Ovde je lepše, ali vi ritate.

ILIODOR: More, ako zatreba, ja ću te i motkom opaučiti po grbači. Pazi ti šta radiš. I nemoj previše da landaraš tom svojom nukom, jer postoje i baštenske makaze za šimšir. Mogao bi nako ozlojeđen da te liši repa. Samo: sec! I ti posle ostade da tavoriš ko evnuh. Čuvaj se!

RASPUĆIN: Ko se čuva i bog ga čuva.

ILIODOR: Inače, vidim dosta si naučio za ovu deceniju, koliko je prošlo od našeg prvog susreta. Uznapradovalo si.

RASPUĆIN: Molio sam, brate. Mnogo sam molio i kinjio sebe. Odricao sam se

svoje budale. I isterao sam zeca, da mi ne skakuće po glavi. Naučio sam da škrgućem zubićima.

ILIODOR: Vidim, za rušenje slika nožić ti je pomogao.

RASPUĆIN: I zamčice, brate. Zamčice. Kanap i žica. Prosta rabota. Naučio sam to još onda od oca Hermogena kako se danas stvaraju biblijska čuda. On je na grobu svetog Serafima isceljivao lažne bogalje.

ILIODOR: Gde se ti toga seti sad? Da u usta uzimaš ime oca Hermagena. Nemoj! Ne smeš u drskosti preterati!

RASPUĆIN: E, pa onda ste me poraženog vratili u Sibir da se najedem zemljice, ne bi li se potom u prestonicu pojavio suroviji nego što sam pre bio. I šta vas sad čudi?

ILIODOR: Što sporo razabiraš ko je ko, to me zabrinjava. Ne možeš biti drzak prema svakom. Potrudi se da raspoznaješ ko je sa nama, a ko je protiv nas. Ti Rusiji služiš. U ruskog boga veruješ. I za veliku rusku carevinu činiš - sve što činiš. To stalno imaj na umu i uvek pitaj mene kad ti nešto nije jasno. (Zgrabi Raspućina za gušu i stane da ga davi, simbolično.) Ako izdaš, brzo ćeš se naći pred strašnim sudom. Mi nemamo milosti prema izdajnicima! Razumeš li?

RASPUĆIN (S mukom se oslobađa davljenja): Razumem, bratac. Opasno razumem. Al' ti me načisto udavi, šačice su ti gvozdene.

ILIODOR (Podiže ruku u kojoj drži krst): Svaka natrula karika u lancu zaključaka dovodi do raspada čitavog kola loše povezanih misli. (Udari Raspućina krstom u glavu) Utuvi!

RASPUĆIN: Kako ću, kad ne razumem o čemu govoriš?

ILIODOR: Svako carstvo zabluda se u jednom trenu pretvara u bezličnu kašu, u haos praćen panikom. To ne sme biti sramni kraj pogrešno usmerene Rusije. Utuvi! (Udari Raspućina krstom u glavu)

RASPUĆIN: Zar krstom u glavu treba vernicima zabijati verovanje?

ILIODOR: Onima koji imaju previše tvrdu glavu čini se to i cekinom. Ja ću sad poći i ostaviti te ovde da učvrstiš njihovu veru u sebe, jer čini se da ti se put ka dvoru otvara brže nego što smo se mi nadali.

RASPUĆIN (Zacereka se): Zar ja na dvoru? Griša Raspućin! Bivši seljak i rabadžija da sedi za istom trpezicom sa carem i caricom!

ILIODOR: Ne uznosi se, Grigorije. Rekli smo: sve što činiš - činiš za veliku i moćnu Rusku carevinu. (Zamahne krstom da udari Raspućina u glavu, ali se ovaj hitro pomeri.) Redovno ćeš mi se javljati i od mene dobijati uputstva šta ti kad i s kim valja činiti. (Pružna Raspućinu ruku da je poljubi, ali ovaj kao da to ne primećuje) Šta je? Nećeš da ljubiš?

RASPUĆIN (Pružna ruku da je Iliodor poljubi): Poljubi onda ti mene, bratac.

BADMAJEV (Upada u nezgodnom trenutku): Svi traže čudotvorca, nisam u stanju da ih obuzdam.

ILIODOR (Brzo poljubi Raspućina u ruku i žurno odlazi): Do viđenja, doktore.

BADMAJEV (Prasne u smeh): Naterao si ga da se povije pred tobom! (Zacereka se i Raspućin zajedno s njim) Ti si dete prirode. Znam ja takve. I volim. Nas dvojica ćemo se uvek razumeti i jedan drugoga podržavati.

RASPUĆIN: Kakvu bi ti, jedan fini i poznat doktor, mogao imati korist od mene, prostog i neotesanog seljačkog čudotvorca?

BADMAJEV: Predviđam ti brz i velik uspon u prestonici. Upamti šta sam ti rekao! (Iz susednog salona kroz vrata proviruje Protopopov) Ne viri, crve, ne viri, nego priđi. (Protopopov prilazi) Ovo ti je, Grigorije, jedan mnogo uslužan čovek.

PROTOPOPOV (Rukuje se s Raspućinom): Protopopov. Ministar bez portfelja.

RASPUĆIN: Vide ti se u očima guje.

BADMAJEV (U odlasku): Pozvaću celo društvo ovamo, a vi se pobliže upoznajte. Proroče, taj će za tebe i govna jesti, samo ako oseti da će, zahvaljujući tvome blagoslovu, opet uspeti da se dokopa većeg položaja.

PROTOPOPOV: Doktor Badmajev voli prejako da se izražava, ali ja vam, dakako, mogu biti od koristi, nemojte zaboraviti.

RASPUĆIN: Gde bi ti tek tako vezao sveca za rogove, opomeni se, grešniče!

PROTOPOPOV: Za koga vi upravo radite?

RASPUĆIN: Za boga.

PROTOPOPOV: Ali kojeg? Njih je više. (Dolaze svi ostali iz drugog salona i okupljaju se oko Raspućina. Svi u rukama drže šampanjske čaše ili boce šampanjca)

SVI (Nazdravljaju): U tvoju slavu, proroče! Za tvoju svetlost, čudatvorče! Za tvoju božansku moć! Za veliku Rusiju! (Svi ispijaju)

RASPUĆIN: Zar ovo slavlje, doktore, ne treba proslaviti baš onako kako to mi u narodu činimo, s muzičicom.

BADMAJEV: Cigane tražiš, Grigorije?

RASPUĆIN: Ako umeju strasno da opauče po terobanama i balalajkama, tražim ih.

SVI: Cigane! Pustite ovamo Cigane! Hoćemo Cigane! Dovedite ih smesta.

BADMAJEV: A prelepu Cigančicu Marisju s glasom slavuja, Grigorije, je l' i nju tražiš?

RASPUĆIN: Ako je lakša od srne, brža od hrta i okretnija od lasice, tražim je. Dovedite je, da je okadim.

BADMAJEV (Otvora treća vrata salona): E, pa dobićeš je! (Poziva Cigane kroz vrata) Ovamo, Marusja! Zasvirajte u čast i slavu čudotvorca koji nam je došao čak iz Sibira. (Ulazi ciganski orkestar predvođen Marusjom. Ulazeći, ona igra i, na zaprepašćenje svih, Raspućin joj se odmah pridruži, pa zajedno besomučno igraju)

RASPUĆIN (Igrajući s Marusjom): Molite se, vi grešna gospodo, dok za vaše spasenje igra Raspućin. Carev štitonoša! (Kad se završi igra, Raspućin pokušava da zagrlji Marusju, ali mu se ona izmiče) Oh, ti, Cigančice vatrena, udarila si me svojom lepotom posred srdašca. (On je iznenada poljubi, ali ona besno odskoči)

MARUSJA: Ne bavi me, seljačino smrdljiva! (Raspućin se zacereka) Budalo! (Raspućin ponovo pokuša da je pojubi, ali mu ona pljusne strahovitu šamarčinu) Upamti da Marusja ne da k sebi takvom ološu kakav si ti! (Raspućin se od srca zasmije)

RASPUĆIN: Igraj mi i poj, Marusja. Ti si moja mala kraljica. Bogato ću te nagraditi. Igraj sa mnom. (Marusja i Raspućin temperamentno zagraju, a za njima i svi ostali to učine oko njih, pa igraju do agonije. U igri Raspućin skoči na sto i na stolu igrajući počne da se svlači) Svlačite se, braćo i sestre. Sledite moj primer. Na ovaj svet smo došli bez krpa. Pred bogom smo svi goli golcati. Boga radi se svucite. Ko se ne svuče, proklet će biti i od srca će mi otpasti. Za takve se neću moliti! (Unaokolo svi stanu da se svlače, neko brže i odvažnije, neko sporije i stidljivije. Samo Jusupov ostaje obučen i smrknut. Raspućin sa stola skoči pred njega) A šta ti, bratac, čekaš?

JUSUPOV: Mi braća nismo, niti ćemo ikada biti, jer ja sam plemić, a ti si puk. Ološ.

RASPUĆIN (Zacereka se): Baš zbog toga, bledoliki, što si gospodičić, čakšire dole! (Stane da svlači Jusupovu pantalone, ali se ovaj odupire)

JUSUPOV (Otimajući se): Prljave svoje šape k sebi, ja sam grof Jusupov!

RASPUĆIN (Daleko snažniji od Jusupova i dalje nastoji da mu smakne čakšire i u tome delimično uspeva): Da vidimo je l' grofovsko dupence belo kao vapno.

JUSUPOV (Panično se otima): Ostavite me s milom! Pustite!

RASPUĆIN (Zgrabi Jusupova u naručje): Ne boj se, gospodičiću, s tobom će Griša sasvim nežno. (Svi prisutni prasnu u bestijalan smeh)

JUSUPOV (Izviije se u srdžbi i kao jarac iskoči iz Raspućinovog naručja, pa se ustremi kao osa i tresne ga pesnicom posred lica): Barabo odvratna! (On brzo diže svoje pantalone i opasuje se)

RASPUĆIN (Svi su zanemeli, Badmajev i Protopopov priskaču da smire Jusupova) Usudio si se da podigneš ruku na spasitelja? (Žamor)

JUSUPOV (Otima se od Protopopova i Badmajeva, kao da bi opet udario Raspućina): Ucmekaćemo te, odurna gamadi, ko gnjidu!

RASPUĆIN (Rikne): Klekni za oproštaj! (Žamor se pojačava, neko od preplašenih u strahu oblači skinutu odeću)

PROTOPOPOV: Grofe, učinite kako se od vas zahteva.

JUSUPOV (Potegne revolver iz kaputa): Prosviraću mu metak kroz tu tupavu seljačku glavurdu. (Prisutni vrište i u strahu beže u susednu prostoriju. Jedino Badmajev i Protopopov pokušavaju da zadrže razjarenog Jusupova)

BADMAJEV: Obuzdajte se, Jusupove!

JUSUPOV (Otima se): Ovde mora krv potocima da poteče! (Raspućin se cereka)

PROTOPOPOV (Zajedno s Badmajevom obuzdava Jusupova): Na drugom mestu, grofe, ne ovde. Ovde je nezgodno.

JUSUPOV (Otima se): On baca ljagu na naš obraz. (Raspućin se cereka) Neću se smiriti dok vepra ne vidim mrtvog. (Raspućin se cereka i priskače Jusupovu, pa mu u jednom zamahu istrgne iz šake revolver i pri tom mu uvrne ruku. Jusupov krik ne od bola) Ajaoj! (U istom trenutku upada Hermogen u pratnji Iliodora)

HERMOGEN: Zar se u ovom kupleraju i pištolji potežu? (Prisutni su iznenađeni i zatečeni)

RASPUĆIN (Prvi se pokrene, vraća Jusupovu revolver u šaku): Pažljivije se ubuduće igraju svojom igračkom. (Raspućin sa tla kupi delove svoje razbacane odeće)

HERMOGEN (Pokazuje na Raspućina): Što je ovaj go?

RASPUĆIN (Zacereka se i odlazi. U odlasku, kroz smeh): Zato što pred bogom odelo ne čini čoveka.

BADMAJEV: Hteo bih vam biti na usluzi, oče Hermogene, ali uopšte ne znam šta je cilj vaše tako iznenadne i nenajavljene vizite.

ILIODOR: Otac Hermogen, pun sumnje i podozrenja, zahtevao je da ga smesta

dovedem ovamo, da se on lično uveri u neodoljivu proročku moć moga sibirskog štićenika.

HERMOGEN: I gde sad ode on?

PROTOPOPOV: K svojim vernicima da ih uči moliti. (Istoga časa iz susedne prostorije začu je se Marusjina ciganska pesma, muzika, smeh i cika)

JUSUPOV: Taj odvratni gegula se sprda sa svima nama, oče. On svoje prostačko orgijanje naziva božjom službom.

BADMAJEV: Vi ste, grofe Jusupove, mladi i plahoviti, da ne kažem zazorni. Čudotvorac Grigorije nije školovani teolog. On je priprosti božji čovek iz naroda. U njemu leži iskonska snaga.

JUSUPOV (Plane u besnom odlasku): Ako ste vi uz njega, onda ja nisam uz vas.

PROTOPOPOV (Pohita za Jusupovom): Idem za njim. Zavist ga čini osvetoljubivim, treba ga stišavati sve dok se ne ohladi. (Iz susedne sobe dopire sve žešća orgija)

HERMOGEN (Stavlja šake na uši): Zovni der ti, doktore, tog drčnog proroka ovamo, da mu ja očitam bukvicu.

BADMAJEV: Ne znam, oče Hermogene, hoće li on sad za vas, s punom glavom šampanjca i ugarske pesme, biti dovoljno prijemčiv. Odložite susret za srećnije vreme po vas.

ILIODOR: Gle, gle, doktore, gde ti sebi očas pripisa ulogu dušebrižnika i tutora nad našim sibirskim prorokom.

HERMOGEN: Naivan je selja, zbog toga.

ILIODOR: Oče Hermogene, ja ću pred vas dovesti poniznog slugu Grigorija.
(Brzo ode u susedni salon)

BADMAJEV: Znam ja da vi ne sumnjate u moju naivnost i poštenje, kao i ja u vaše, pa bi smo prema tome dalje mogli da igramo otvorenim kartama.

HERMOGEN: Usuđuješ se da za svoj kartaški sto pozivaš crkvene velikodostojnike, nadridoktore, kao da ti je svraka mozak popila.

BADMAJEV: Valjanost i uspešnost, oče, nisu jedno te isto, znate i sami. U valjanosti ima božanskog užitka, a u uspešnosti ovozemaljske lagodnosti.

HERMOGEN: Ti deliš dejstvo od stanja u svoju korist, pogani tupoglavče. Okani se toga. Nisi ti za razmišljanje.

BADMAJEV: Al' pred neminovnošću se, oče, čak i najveći umovi povijaju i lome. Jače je to od svih nas, pomirimo se s tim i ostanimo svesni da smo ipak jedni drugima potrebni i nužni.

ILIODOR (Dovlači pijanog, razbarušenog i razdrljenog Raspućina, a za njima nahrupi orkestar s Marusjom i sve ostali rasčupani, pijani, napola odeveni i drljavi): Dovodim ti, oče Hermogene, sibirskog čudotvorca Grigorija, da ga blagosloviš.

RASPUĆIN: U stvari, ja ću blagosloviti vas. Ljubite moje svete ručice.

HERMOGEN (Zbunjeno se povije i poljubi Raspućina u ruku): Učinih ovo boga radi, da se pred ljudima ne bi osetio uniženim, a od svevišnjeg ću tražiti oproštaj. Učini li ti tako.

RASPUĆIN: Meni je još rano, jer pred bogom je greh neophodan, a ja ga nemam za toliko i ne tužim se zbog toga, jer i puž s lakoćom svoju kuću nosi. I nikome svoje nije teret, pa makar to bila i zla sudba.

HERMOGEN: U knjigama je, božji robe, zapisano da je naš Spasitelj i svi veliki sveci greh osudili kao sotonino delo.

RASPUĆIN: Ah, neprestano potežete ta vaša pisanija i žvrljotine.

ILIODOR (Hermogenu): Pijan je kao ćuskija.

RASPUĆIN: Ja bih vam savetovao da se već jednom okanete tih praznih, nekorisnih trica i kućina, ako ste radi da opstanete pred Gospodom. Prihvatajte život onakav kakav jeste, jer njega nam je dao jedino bog.

HERMOGEN (Iliodoru): Ma šta da mu odgovorim ovako treštenom neće me razumeti, niti čuti.

RASPUĆIN: Ne mozgajte večito odakle dolazi greh, koliko puta na dan treba čovek da se moli bogu, koliko mora postiti da bi od sebe otklonio greh. Grešite, ako već u vama ima greha. Jedino tako moći ćete da ga savladate. Dogod greh budete po tajno nosili u sebi, prikrivali ga postovima, mozganjima i neprestanim

trabunjanjima o kojekakvim pisanijama, dotle će u vama ostajati pretvorstvo i nevaljalstvo, a na tako što Gospod se najljuće srđi. Napolje s gadom iz sebe, čujete li? Ti si, Marusja, u božjoj volji, zapevaj kraljice moja mala. (Marusja zapeva uz muziku, a svi prisutni se sjate oko Raspućina da mu ljube noge i ruke)

BADMAJEV (Pođe za Hermogenom i Iliodorom, koji pokunjeno pođu): Slava nema milositi, braćo, ni za malo jače umove, a nekmoli za jednog neotesanog seljačkog čudotvorca. Udarila mu je pravo u glavu, bez izvinjenja.

HERMOGEN: Nema kome se taj ubrzo neće posrati na bradu.

ILIODOR: Ipak će on nama biti od velike koristi, ja ću nad njim voditi nadzar. Doviđenja, doktore. (Iliodor ode brzo za Hermogenom, koji je pre njega izleteo bez pozdrava)

BADMAJEV (Vraća se veselo raspoloženom društvu): Odoše popuskare.

RASPUĆIN: I odmah je vazduh čistiji. (Zacereka se) Osloboditi se ovozemaljskih muka, braćo i sestre, te ispuniti sve svoje želje. (Zaigra s Marusjom, a oko njih svi prihvate igru. Igrajući govori) Sve dok noć ne počne da pada zajedno s ledenom kišom da pogasi žar u srcu i duši, igraću. Ljubiću. Pevaću. Grešiću. (Raspojasana igra koja prelazi u orgijanje)

SLIKA TREĆA: VREĆA

(U bolu je sloboda volje ponajmanja)

(Veliki dvorski salon u Carskom Selu)

NIKOLAJ (Uleće ljutito): Kao da nama dolazi sva korist od prijatelja. (Za njim

u salon u grupi uleću Nikolajević, Suhomlinov, Jusupov i Hvastov) Zašto jurite za mnom? Ne mogu nigde od vas da se sakrijem.

SUHOMLINOV: Najteže je, vaše prevashodstvo, sakriti se od samoga sebe.

JUSUPOV: Vi se neprestano i uporno udaljujete od nas, na našu i vašu štetu.

NIKOLAJ: Govorite, grofe, kao da se nikada niste vozili brodom. Koliko se mi udaljujemo od obale, toliko se i ona udaljuje od nas.

NIKOLAJEVIĆ: Ali mi se ovde, sinovče, ne igramo žmurke. (Potegne revolver iz futrole) Mi spasavamo ruski presto!

NIKOLAJ (Hvastovu): Da li vi brinete o mom obezbeđenju?

HVOSTOV (Nikolajeviću): Uklonite, kneže revolver. To je nepotrebno.

SUHOMLINOV: I to od vas čujemo, Hvastove, a ceo dvor ste načičkali teškim mitraljezima i topovima, spremnim da u svakom trenutku raspale svom snagom protiv onih koji krenu da ruše samodržje u Rusiji.

NIKOLAJ: Da li je to istina, ja nisam obavešten.

NIKOLAJEVIĆ: Ne laži, sinovče. U Kronštatskoj luci stoji minonosac spreman da odveze tebe i tvoju porodicu, ako se dogodi nešto nepredviđeno.

NIKOLAJ: Ni to mi nije poznato.

NIKOLAJEVIĆ: Lično si izdao naređenje da se izgradi blindirani podrum u

kojem bi, nadaš se, kao pacov preživeo pobunu. Hej, kukavče, reč je o sudbini Romanovih, da li će ostati ili propasti.

SUHOMLINOV: Ako ne napravimo sada ustupak i ne izdamo manifest, sve će otići dođavola.

NIKOLAJ: Ne manifest! Samo manifest ne, nikako!

JUSUPOV: Presto vam se ljulja, vaše prevashodstvo, a vi tražite mistike i proroke koji treba, navodno uz pomoć nadzemaljskih ala, da vam spasu krunu.

NIKOLAJ: Ja verujem da takvi čudotvorci postoje.

NIKOLAJEVIĆ: Tvoj lik, sinovče, ruži glupost, kao prašina i čađ koji neprestano veju odasvud. Okružen si praznovernim budalašima i maloumnim strašljivcima.

NIKOLAJ (Prasne): Ne dopuštam da se u mom prisustvu izgovori nijedna ružna reč na račun moje najbliže okoline!

SUHOMLINOV: Vaše prevashodstvo praska, a čini mi se da bi mu daleko uputnije bilo da svako dnevno odlazi na vrelo trezvenih misli, da predano mijе ono što vidi, ono što čuje i ono što oseća.

NIKOLAJ: Nedostojno me spopadate, ali ja sam, budite uverani, sasvim dovoljno predostrožan.

JUSUPOV: S vašim dopuštanjem bih, vaše prevashodstvo, primetio da

predostrožnost čini čoveka podozrivim i zauvek ostavljenim s one strane zida od sreće i napretka.

NIKOLAJ: Nesnosno me umaraju iskušenja kojima me vi svi zajedno izlažete.

NIKOLAJEVIĆ: Jedno je, sinovče, ne izlagati se iskušenju, a drugo je uzdržati se od njega.

NIKOLAJ: Oprostite, ali ja više nemam strpljenja. Hvostove!

HVOSTOV: Na usluzi sam, vaše prevashodstvo.

NIKOLAJ: Budite tako dobri pa pozovite gardiste iz obezbeđanja da isprate ove moje nedovoljno vaspitane posetioce.

NIKOLAJEVIĆ (S uperenim revolverom): Ne pokušavajte, ministre, ni da se mrdnete, ako ne želite da budete ucemkani s leđa. Motrite na njega, mladi grofe.

JUSUPOV (Izvadi revolver i uperi ga Hvostovu u glavu): Ostanite pasivni, ministre!

NIKOLAJ (Uspaničeno): Je l' ovo zavera protiv krune?!

NIKOLAJEVIĆ: Zavera, klipane, protiv propasti krune, jeste.

NIKOLAJ: Birajte reči. Ja najenergičnije zahtevam od vas učtivost!

SUHOMLINOV: A mi zahtevamo manifest, vaše prevashodstvo. Tražimo obavezu rada Dume.

NIKOLAJ: Na to već imate moj negativni odgovor.

NIKOLAJEVIĆ (Vadi iz torbe spis i stavlja ga pred Nikolaja na sto): Ovde ćeš, sinovče, staviti svoj potpis!

NIKOLAJ (Odgurne spis ispred sebe): Ne, nikad!

NIKOLAJEVIĆ (Lupi pesnicom Nikolaja u glavu): Potpisuj, zvekane!

NIKOLAJ (Povede se i skoči sa stolice): Usudili ste se da udarite imperatora, kneže, i to pred svedocima? (Krene kao da će se udaljiti)

NIKOLAJEVIĆ: Držite ga, Suhomlinove!

SUHOMLINOV (Poleti do Nikolaja i grubo ga odgurne ka stolu): K stolu, vaše prevashodstvo!

NIKOLAJ: Hvastove, vi ste razrešani dužnosti. Podnesite ostavku na ministarski položaj.

HVOSTOV: Kako ću, vaše prevashodstvo, kad mi je cev revolvera na slepoočnici?

SUHOMLINOV (Grubo gurne Nikolaja): K stolu!

NIKOLAJ: Zar nećete, Hvastove, poginuti za svoga cara?

HVOSTOV: Hoću, vaše prevashodstvo, i za cara, i za majku Rusiju, ali mi se ne gine ni zbog čega. (Za trenutak svi prasnu u smeh, osim Nikolaja)

SUHOMLINOV (Grubo gurne Nikolaja): K stolu, vaše prevashodstvo!

NIKOLAJ (Molećivo): Za boga miloga, Suhomlinove, pašću na nos!

NIKOLAJEVIĆ: Za gušu ga ščepajte i dovucite ovamo za sto, kao štene, Suhomlinove, nezreo glupak to zavređuje.

SUHOMLINOV (Zgrabi Nikolaja za okovratnik i vuče ga ka stolu, a ovaj se kao dete oklembesi i vuče po podu): Nama se žuri, vaše prevashodstvo, ne opirite se tako jogunasto. (Posadi Nikolaja u stolicu za sto)

NIKOLAJ (Suzno): Izložili ste me neopisivim poniženjima zbog kojih ćete se vrlo brzo rđavo provesti.

NIKOLAJEVIĆ (Stavlja Nikolaju pisaljku u ruku): Potpisuj!

NIKOLAJ (Suzno): Drhti mi ruka.

NIKOLAJEVIĆ: Drhti i meni prst na obaraču, sinovče, radi ti se o biti il' ne biti. (Prinosi cev Nikolajevoj glavi)

NIKOLAJ (Zajeca): Ćađa! Nemoj! Ljudi. Ja sam imperator! Zbog čega? (Rida)

SUHOMLINOV: Hajde, imperatore, stavite svoj potpis na manifest i naše zajedničke muke će prestati. (Nikolaj rida i potpisuje)

NIKOLAJEVIĆ (Grabi spis i trpa ga u torbu): A sad, gospodo, pravo u Dumu!
(On krene) Požurimo! (Suhomlinov pođe za njim)

JUSUPOV: A šta ću ja, kneže, s ministrom?

SUHOMLINOV (U odlasku): Povedite ga s nama do izlaza, a onde ćemo ga ostaviti.

JUSUPOV: Idemo, ministre!

HVOSTOV (Polazi s Jusupovim): Jedva jednom.

NIKOLAJ (Rida s glavom oborenom na sto): Ja... Ja sam... Ja sam ponižen!

ALEKSANDRA (Dolazi i brzo prilazi Nikolaju): Mili moj. Ti plačeš? Šta ti je?

NIKOLAJ (Jecajući): Tukli... Tukli su me! Tukli!

ALEKSANDRA: Tebe tukli? Šta govoriš? To je nemoguće! Ko te je tukao?

NIKOLAJ (Pokazuje Aleksandri otok i modricu na licu): Pogledaj.

ALEKSANDRA: Zaista. Za ime sveta. Pa to si ti, golubiću, moj, preživeo atentat!

NIKOLAJ (Opet zaplače. Kroz plač): Prisilili su me da potpišem manifest.

ALEKSANDRA (Najednom se izgubi njena nežnost i ona besni): Manifest?

Nemoguće! To je nemoguće. Jesi li ti priseban? Ja u to neću da poverujem. Pa, zar se nismo dogovarali da manifest nećeš potpisivati?

NIKOLAJ (Plačno): Prisilili su me.

ALEKSANDRA (Besni): Nesreća! Velika nesreća! Da mi je samo znati gde sam za to vreme ja bila? Pored bolesnog Alekseja. A ti si po stoti put ispao kolebljivac i mlakonja. Gospode bože! Potpisao si sopstvenu smrtnu presudu.

NIKOLAJ: Nisam imao dovoljno snage da im se oduprem do kraja. Pretili su mi ubistvom!

ALEKSANDRA: A ko? Ko to? Moraš da sve odreda surovo uništiti!

NIKOLAJ: Đađa i ministar vojni, Suhomlinov.

ALEKSANDRA: Njima smrt! Samo smrt. Što svirepija smrt. I njihovim saučesnicima. Svima! Okrutnost je majka poslušnosti.

NIKOLAJ: Smiri se, mila moja. Preklinjem te, stišaj se! Srce mi se para kad te vidim tako uznemirenu. Meni za ljubav.

ALEKSANDRA: Hoću, mili. Stišaću se. Već sam se smirila, mili. Slušaj, ko je to tako udesio? Je l' to providenje? Mili moj, pomisli, baš danas nam dolazi spasilac. Preporučuje ga, niko drugi nego đadžina snaja.

NIKOLAJ: Kneginja Milica? Crnogorka?

ALEKSANDRA: Prst božiji je tu umešan. Prst božiji! Dok tebe rođeni stric

hoće da ubije, dotle ti u kuću strina dovodi novog Hrista. U stvari, njega sam bog nama šalje, da nam pomogne u najkritičnijem času.

NIKOLAJ: Ma je l' to moguće? Pitam se? Bože, hvala ti! Mila moja, koji je taj naš spasilac, reci mi?

ALEKSANDRA: Grigorije Raspućin se zove on, mili imoj. Iz Sibira je došao čudotvorac nedavno i već cela prestonica bruji o njegovim nadzemaljskim moćima. On će nas naučiti kako ćemo pomoću božjom pobediti i pobiti sve svoje neprijatelje i prebroditi nedaće.

NIKOLAJ: Ma je l' on, zasta, postoji?

ALEKSANDRA: Postoji, mili moj.

NIKOLAJ: I doći će k nama? Neće nas prevariti?

ALEKSANDRA: Bog nam ga šalje, golubiću moj. Uskoro će biti tu.

NIKOLAJ (Prelazi u veselo, skoro dečje raspoloženje): O, kako sam opet povratio svoju nadu.

ALEKSANDRA: Da, golubiću.

NIKOLAJ: Mila moja, opet verujem u spasenje.

ALEKSANDRA: Da, mili.

NIKOLAJ: Nije to slučajno što se on baš sad pojavljuje u našem domu.

ALBKSANDRA: Nije, mili.

NIKOLAJ: Bog ga na vreme šalje.

ALEKSANDRA: U pravi čas, mili.

NIKOLAJ: Ja se radujem. Ja se sad mnogo radujem.

ALEKSANDRA: I ja se radujem s tobom, mili.

NIKOLAJ: Čudotvorac će nam pomoći da uništimo sve svoje krvopije. Ja ću se smeјati kad mi budu javljali o njihovoj propasti i smrti. O, kako ću se slatko smeјati i dlanovima tapšati. (Smeјulji se i tapše dlanovima.) Utata. Utata. Svi moјi neprijatelji da crknu, a ja da ostanem da vladam. Utata.

ALEKSANDRA: Hajdemo sad, mili, moramo se ipak svečano obući za doček našeg spasitelja. (Ona ga hvata pod ruku i zajedno odlaze. U odlasku) On samo što nije ušao u salon.

ANJA (Dolazi sledećeg časa s Raspućinom i Hvosťovom): Izvolite sest i sačekati, odmah ću obavestiti njihova veličanstva da ste stigli, oni vas želјno očekuju. (Ona pođe)

RASPUĆIN: A zar kneginja Milica Nikolajević neće doći?

ANJA (Zastane. Njeno veličanstvo carica Aleksandra je prosudila da bi kneginjino prisustvo možda pomutilo čar prvog susreta. Odlazi. U odlasku): S

njene strane je sasvim dovoljno što je njenom veličanstvu skrenula pažnju na vas.

HVOSTOV (Jedva dočeka da Anja izađe iz salona): Slušaj, proroče, ja sam ti ministar policije.

RASPUĆIN: Znam to odavno, bratac.

HVOSTOV: Bez mene ti se u našoj Rusiji ništa ne da učiniti. Svuda su moji ljudi, čak i u javnim klozetima.

RASPUĆIN: Čuče, kažeš, ko čavčice na gredi iznad nužnika.

HVOSTOV: More, osluškuju, beleže. Znaju ko je kad prdno.

RASPUĆIN: U to sam se uverio, bratac, više puta. Ima ih i onamo kod nas u Sibiru, ko na gori lista. Svaki drugi je policajac.

HVOSTOV: Mudar si ti seljak, računaj na moju potporu.

RASPUĆIN: I ti se meni sviđaš, prikane, zato što si debeo. Voliš li ti smuđa i kečigu na žaru?

HVOSTOV: Obožavam.

RASPUĆIN: Znao sam, za stolom ćemo se odlično slagati.

HVOSTOV: Ja sad moram da se pokupim odavde, jer sam nezvani gost. Znaš, sva prava je sreća da sam se igrom slučaja zatekao u vrtu kad si ti našao. Slušaj,

ovde su se danas odigrale krupne stvari. Veliki knez Nikolajević pesnicama je udarao cara u glavu.

RASPUĆIN (Grohotom se zasmije): Možda zato nisu zvali njegovu snajku.

HVOSTOV: A ministar vojske, Suhomlinov, vukao je po salonu cara tamo-amo za okovratnik, ko kuja štene.

RASPUĆIN (Grohotom se zasmije): Gde se to u našoj Rusiji i na dvoru raskusuravaju sasvim isto ko i u drumskoj mehani.

HVOSTOV: Iskamčili su od cara manifest.

RASPUĆIN: Šta mu to dođe, đavo da ga nosi?

HVOSTOV: Duma će proraditi. Biće više demokratije i nereda. Ali car je zbog svega toga besan kao kamčatski šakal. Sprema se da ih sve smeni, pohapsi i pobije.

RASPUĆIN: A ti, bratac? Kako ti stojiš?

HVOSTOV: Upolovačeno, što se kaže. Nisam se još preturio, ali noge mi se klate. Sad znaš. (Ustaje i rukuje se s Raspućinom) Ja odoh, a ti se seti ko ti je dao i ko ubuduće može da ti da obaveštenja iz prve ruke. (U odlasku) Možeš me potražiti i u Ministarstvu.

RASPUĆIN (Dobaci za Hvostovom): Čuvaj se, jer ako mi se ti survaš tako nagojen, raspašćeš se ko dulek. (Sam za sebe) Da me nije slagao, lisac?

ANJA (Ulazi s Aleksandrom i Nikolajem): Ovo vam je, vaše veličanstvo, taj sibirski čudotvorac Grigorije Raspućin.

RASPUĆIN (Pritrči i zgrabi u naručje zbunjenog Nikolaja, pa ga nosi po salonu): Baćuška moj, bog te blagoslovio! Za tebe se ja molim svakog dana, niko ti ništa ne može. Bog te štiti! (Spusti Nikolaja, pa zgrabi Aleksandru u naručje i podigne je u vis, pa je nosi po salonu) Maćuška moja lepa, bog je s tobom! Blagoslovena si ti!

NIKOLAJ (Pribere se): Prezime ti je nekako pogano, proroče.

ALEKSANDRA (Uplaši se da će je Raspućin ispustiti iz zagrljaja, još čvršće se pribije uz njega): Ne ispuštaj me iz ruku, proroče, srce mi se greje u tvom zagrljaju.

NIKOLAJ (Ostane ispred Raspućina da bi ga onemogućio da se kreće): I oči su ti strašne. Čovek mučno podnosi tvoj pogled.

RASPUĆIN: A ti nemoj da ih gledaš.

ALEKSANDRA: Još! Još me drži! Osećam se sigurnom kod tebe. (Raspućin je još malo ponese i spusti)

NIKOLAJ: Ja sam imperator, proroče, a ti tako drsko sa mnom.

RASPUĆIN: Ja sam malecak čovek, pa i moji grehovi nisu golemi. A ti si golem, Rusijom upravljajš, i tvoje grehove lokomotiva ne može da vuče.

NIKOLAJ: Oštar jezik imaš, proroče, a kažu da si i prezime uzeo od razvrata.

RASPUĆIN: Istina je. Ali ja imam moćnu snagu za pokajanje. Hristos odavno gleda u mene. Dabogme, ja jesam prost, i kad pojedem sos, ližem tanjir kao pas. Možda vam to smeta?

ALEKSANDRA: On nam može biti od velike koristi, mili moj, jer iz njegovih usta čuje se glas potresene ruske zemlje.

NIKOLAJ: Verujem svojoj Aleksandri, proroče jer jedino mi ona uvek sve iskreno govori, pa ipak bih se i mimo toga rado uverio u tvoju moć, i to iz dva razloga. Prvo, samo sam slušao o tvojim čudima, a uvek je bolje jedanput se uveriti, nego sto puta čuti. I drugo, sin nam je oboleo, čuo si.

RASPUĆIN: Za Aljošu sam se ja već molio. Ako ti ga ne izlečim, vi me udavite.

ALEKSANDRA: Čuo si, mili moj, kako nam taj sveti čovek zbori jednostavno i pošteno.

NIKOLAJ: Najčuveniji svetski lekari, čudotvorče, za našeg Alekseja nemaju i ne znaju leka.

RASPUĆIN: Mnogi učeni ljudi, baćuška, hteli su sa mnom da se poigraju, ismevajući moju božansku snagu, ali potom do jutra nisu našli sna.

ALEKSANDRA: Ne kušamo mi tebe, proroče, kad govorimo o opakoj, neizlečivoj bolesti svoga jedinca. Mi ustinu još jedino u tebe i tražimo spas za njega.

RASPUĆIN: A koji mu je andrak?

NIKOLAJ: On ima bolest koja se zove hemofilija. Čim se malo udari ili povredi njemu krv podlije i spopadnu ga nesnosni bolovi s gvozdenim grčevima.

RASPUĆIN: Dovedite ga ovamo da odagnam taj bol' sa njega.

ALEKSANDRA (Pođe): Pomozi mi i ti, Anja. (Anja pođe za njom. U odlasku) Ja ću biti ponovo rođena ako se mom Aljoši makar malo popravi stanje.

RASPUĆIN (On i Nikolaj malo počute, Raspućin ga netremice gleda): U tebe je, baćuška, vidim, ušao zao duh.

NIKOLAJ (Bojažljivo): Ti si, proroče, prozreo, oslonca nemam. A dvorani su obična ološ. Vode neskromne razgovore o meni i mojoj Aleksandri. Kome onda da verujem?

RASPUĆIN: Veruj samo bogu, baćuška. S bogom ne kidaj vezu. I razjuri mangupariju. Da se ona nije popela narodu na grbaču i revolucija bi otišla u đavolsku mater, zajedno s đavolom. Sad zbog tih golemih lopuža svi trpimo i kušamo istu otrovnu mandžu.

NIKOLAJ: Al' kako ću, proroče, kad sam postao krajnje nesiguran pri donošenju svake odluke. Ja pred tobom, vidiš, lako otvaram srce, jer zaista osećam da si sveti čovek. Pomozi mi da ne pogrešim.

RASPUĆIN: Moliću se, baćuška, za božji put.

NIKOLAJ: Hoću da smenim sve velikodostojnike, a pribojavam se da njihovi naslednici ne ispadnu još gore đubre. Možeš li mi i u tome pomoći?

RASPUĆIN: Mogu, baćuška, ali moram ih prvo videti. Čim ih dobro zagledam, meni bog sve o njima došane. Božiji sud je najsigurniji!

NIKOLAJ: Ja ću ti na sve njih ukazati i dovesti ih pred tebe da ih osmotriš. Hoćeš li?

RASPUĆIN: Zauvek, baćuška. Od danas ću se neprekidno moliti za vas. Upamti, dok ja budem uz vas, biće i bog, i niko vam ništa neće moći. Ali ako nečiste sile učine da nas rastave, pogubićete glave!

NIKOLAJ: Šta to govoriš?!

RASPUĆIN: To iz mene samo providenje romori, baćuška. Tako je nadošlo. Upamti. Čuvaj se našeg rastanka! Zašto zveraš tako u mene?

NIKOLAJ: Zato što najednom osećam spram tebe neopisivu zahvalnost, čudotvorče. Dodirni me. (Raspućin mu spusti šaku na rame, ali je Nikolaj dohvati i spusti sebi oko struka) Tako. Jače me stegni. (Raspućin ga privuče čvrsto k sebi) I poljubi. (Raspućin ga strasno poljubi u usta. U tome času Aleksandra ugura Alekseja na kolicima, zgrčenog i obeznanjenog od bola, na šta Raspućin munjevito reaguje: ispušta iz ruku Nikolaja, pada na kolena i dugo se moli, mrmljajući sebi u bradu)

RASPUĆIN (Posle molitve ustane, prekrsti Aljošu i prstima mu dodirne obraz)

Samo se ne boj, Aljoša moj, sve će opet da bude dobro. (Aljoša otvara oči i nasmeši se)

ALEKSANDRA (Šapatom, oduševljeno): On se smeši!

NIKOLAJ: Pssst!

RASPUĆIN (Stane rukom nežno prelaziti preko Aljoše, od čela do kolena):
Vidiš li, Aljoša? Vidiš li da sam ti sad odagnao sve neugodne bolove? Tebe ništa više ne boli, i sad si opet zdrav! Samo još šaćicu da ti zagrejem, Aljoša moj.
(Uzima Aljošinu šaćicu u obe svoje šake, pa huče u nju) Tako, vidiš. Ustani!
(Na preneraženje Nikolaja i Aleksandre, Aleksej ustane iz kolica, smešeći se)
Sad ćemo ti i ja s mamom da se malo prošetamo po vrtu, držeći se za ruke.
Zakorakni.

ALEKSANDRA (Uplašeno krikne): Pazi, Aljoša, ti si bolestan!

ALEKSEJ: Ostavi me, mama, hoću da se prošetam s dobrim čikom. (Raspućinu)
Kako se ti zoveš?

RASPUĆIN: Ja se zovem čika Griša. I kaži svojoj mami da ne treba da se plaši, jer kada sam ja uza te, tebi se ništa ne može desiti.

ALEKSEJ: Hajdemo onda u vrt, čika Griša.

RASPUĆIN: Daj mami drugu ruku, poći ćemo skupa. (Aljoša drugu ruku daje Aleksandri i njih troje lagano odlaze. U odlasku) A ti, baćuška, veruj odsad u moć moje molitve, pa će ti sin biti živ i zdrav.

NIKOLAJ: Kad se vratite iz šetnje, Griša, predstavimo te i svojim starijim ćerima. Potrebno nam je da nas sve zajedno voliš i štitiš. (Padne na kolena i moli se bez reči)

ANJA (Kad uđe i pogleda u prazna kolica i cara kako kleči i moli, ona se zabezekne): A gde je Aljoša, vaše veličanstvo?

NIKOLAJ (Brzo ustaje s tla): Verovali ili ne, izašao je s Aleksandrom i čudotvorcem, da se prošetaju po vrtu. (On strasno zagrlj Anju i pojubi je)

ANJA (Nežno mazi Nikolaja): Kakva je to šala, Niki?

NIKOLAJ: Nije šala, mila moja, taj čovek je zbilja svetac. On je na naše oči, snagom svoje volje, učinio da Aljošu prvo popuste bolni grčevi, a potom čak i da ustane.

ANJA: Onda je on, zasta, pravi svetac.

NIKOLAJ: Ja sam srećan, Anja. (Obasipa je strasnim poljupcima) Ja sam tako srećan. Taj prorok ponovo u moj život unosi blagotvornu svetlost. (Strasno je ljubi)

ANJA: Ima već dugo, Niki, da me tako nežno nisi ljubio i mazio.

NIKOLAJ: Volim te, Anja.

ANJA: I ja tebe, Niki.

NIKOLAJ (Najednom je pusti iz zagrljaja pređe na konvencionalan ton): Srećan sam, Anja. Skoro ovako nisam bio srećan. I žao mi je što moram poći u kabinet zbog nekih besmislenih i dosadnih, čisto političkih audijencija.

ANJA: Ne smeš, Niki, zanemarivati ni svoje vladarske dužnosti. Idi za svojim poslom, a ja ću poći u vrt da im se prlidružim. (Ona odlazi)

NIKOLAJ (Dobaci za njom): I da ne zaboravim, pre nego što ode Grigorije, predstavite mu i naše starije kćeri. (Pada na kolena i moli se) Gospode bože, hvala ti! Poslao si nam spasioca i ako oni to, možda, u tebe i smo zaslužili. Jer, ti znaš da praštaš. Čovekoljupče veliki, molim se i moliću se dok me je, za tvoju slavu i hvalu. (Ustaje i odlazi)

ANJA (Dolazi s Raspućinom koji je netremice merka): Njegovo veličanstvo car mi je naredio, proroče, da vam, pre nego što odete, predstavim i njihove četiri starije kćeri.

RASPUĆIN: Može to, može, jer carica mi je i onako rekla da ne smem otići pre nego što ona dođe da se oprostimo, čim sredi Aljošu.

ANJA: Onda ću ja odmah poći po princezice.

RASPUĆIN (Uhvati je oko struka): Al' sebe ćeš mi tako pre vremena odvesti, lepotice vragolasta. (Anja se sledi od iznenađenja) Što si se skamenila? (Unosi joj se u oči) Pomoli mi se. (Ona hoće da klekne, ali on je zadrži) Ne. Ne moraš klečati, pomoli mi se s nogu. (Ona se pribije uz njega) I celivaj me. (Ona hoće da se sagne, da bi ga poljubila u ruku, ali on je zadrži) Ne u ruku. (Diže joj lice ka svom) U usta me celivaj. (Ona ga poljubi u usta) I ne tako kratko. (On joj

jednom rukom zadiže suknju) Dugo. Još duže... (Kida joj donje rublje i zavlači joj se između nogu)

ANJA (Skoči na njega, obgrli ga oko struka nogama): Šta to činite od mene, sveče?

RASPUĆIN (Strasno se gibajući s njom na sebi): Tvoj greh teram napolje.

ANJA: Oh, bože!

RASPUĆIN: Moli se!

ANJA: Oh, bože moj!

RASPUĆIN: Moli se strasnije!

ANJA: Ti si mi se smilovao, bože, svetlošću svevišnjom!

RASPUĆIN: Moli se celim svojim bićem, dušom i telom.

ANJA: Zaslepljuje me božanska svetlost! (Dugačko, prodorno vrisne i potom joj noge s Raspućina skliznu na tle, ali ostaje još uz njega)

RASPUĆIN: Jesi li u molitvi išla do kraja?

ANJA: Mili moj sveče, kao da sam sedam puta umirala i iznova se rađala. Izašla sam iz sebe, čini mi se. Izgubila sam telo. Ostala mi je samo duša okupana svetlošću. (Ona se sređuje i kupi svoje poderano donje rublje)

RASPUĆIN: Idi sad po princezice, ali upamti da sav greh iz tebe još nije istekao. Ja ću se moliti za tebe i za oproštaj, a ti opet dođi k meni. (Padne na kolena i moli se)

ANJA: K tebi, sveče? Zaslužujem li toliku blagost? (On se i dalje moli. Ona odlazi. On nastavlja molitvu. Posle malo vremena ona se vraća s četiri princeze, ali on ne obraća pažnju, nego se i dalje moli. Princeze ga u čudu zbunjeno i uplašeno gledaju. Konačno on ustane i bez reči zuri u njih. Anja se pribere) Ovo je njeno veličanstvo princeza Olga. (Olga načini kniks) Ovo je njeno veličanstvo princeza Tatjana. (Tatjana načini kniks) Ovo je njeno veličanstvo princeza Marja. (Marja načini kniks) Ovo je njeno veličanstvo princeza Anastasja. (Anastasja načini kniks)

RASPUĆIN: Sad ti idi, Anja, i ostavi me nasamo s ovim lepticama. (Anja zbunjeno stoji) Rekoh, idi! (Anja brzo odlazi, a on prilazi preplašenim princezama) Što blenete tako u mene? (One ćute) A? Nasmehite se. (One ćute) Nećete? E, onda ću ja vas zagolicati, pa ćete se nasmejati. (On stane da ih golica, a one se previjaju od smeha i razbeže se. On ih juri) Čekaj, čekaj! Buba laži - nešto traži. Buba laži - nešto traži. Nećete mi pobeći. (On ih kako koju sustiže i golica. One beže i ciče od smeha) Uhvatiću ja vas. I zderaću sa vas tu basnoslovno skupu svilu i kadifu. (One beže, a on kako koju sustigne skida s nje haljinu) Sramota je to nositi kad narod gladije! (On ih nekako sabije u ugao. One ciče od smeha i straha, a on im se raširenim rukama prilazi) A šta ćemo sad? Sad nemamo kud! (Zgrabi ih u grupi kao snop i stane strasno da ih grli i ljubi. One mu uzvraćaju poljupcima i milovanjem, pa pužu po njemu i tako naprave »cvet«.)

ALEKSANDRA (Uđe i kad ugleda svoje nage kćerke spletene u klupko s Raspućinom, ona besno sevne očima): Šta se to ovde događa?

RASPUĆIN (Princeze mu se uplašeno otimaju, ali ih on ne pušta): Pridi, mamaša. Pridruži nam se, pa ćeš okusiti. (Konačno mu se princeze pootimaju iz zagrljaja i odskoče u stranu)

ALEKSANDRA (Besno): Odlazite u svoje sobe, kasnije ćemo o svemu porazgavarati! (Princeze se razbeže)

RASPUĆIN (Zacereka se): Ti si ljubomorna.

ALEKSANDRA: Pitam se kako je moguće da bog toliku svetlost spusti na jednog tako razvratnog i prostog seljaka?

RASPUĆIN (Cereka se): Ljubomorna si ti, mamaša. Ljubomorna ko kuja.

ALEKSANDRA: Ne umem više da mislim. Sina si mi izlečio, a ćerke obeščastio.

RASPUĆIN: Ne budali, ženo. Ja sam ih posvetio. (Lagano joj prilazi i netremice je gleda, što nju uznemiruje) I tebe ću.

ALEKSANDRA (Nemoćno): Smiluj mi se.

RASPUĆIN (Ostavlja joj svoje šake na obraze): Znaš, moram! (On stane svlačiti i bacati odelo sa sebe)

ALEKSANDRA: Preklinjem te! Preklinjem te!

RASPUĆIN (Prilazi joj nag): Moram, prepuna si greha.

ALEKSANDRA: Oprosti mi.

RASPUĆIN: Sve to mora napolje iz tebe.

ALEKSANDRA (Najednom sama raskopčava svoju haljinu, zbacuje je sa sebe i ostaje naga pred Raspućinom): O, bože, šta se to sa mnom događa?

RASPUĆIN (Uzima je u naručje): Ti znaš da grešiš onako kako je bogu milo.

ALEKSANDRA: O, bože sveti! O, bože!

SLIKA ČETVRTA: SENKA HRTA

(Ko je odoleo gorčini poraza, taj će s lakoćom prevazići pijanstvo uspeha)

(Raspućinov salon. Manus sedi i puši)

RASPUĆIN (Dolazi i posmatra Manusa): Jesi li ti taj što već dva sata strpljivo čekaš na mene?

MANUS (Ustane): Došao sam, Grigorije, da te pitam, jesi li zadovoljan?

RASPUĆIN: Ne odgovaram ja na pitanja svakog neznanca.

MANUS (Seda): Okani se oholosti, sveće. Ona se rađa u teskobi. To uvek odaje,

jer beda se ne da uzvisiti ponosom. (Ustane) Ja sam Manus. (Blago se nakloni i ponovo sedne)

RASPUĆIN: Tvoje mi imence ne znači mnogo.

MANUS: Sve što imaš, ja sam ti dao: ovaj apartman, stvari, ikone, nakit i brdo novca.

RASPUĆIN: Znači, ti si taj moj tajanstveni dobročiniteljčić?

MANUS: A ko si ti mislio da je? Možda car i carica?

RASPUĆIN: Ne, oni su nepojamni škrci. Za sve molitve, isceljenja i savete, car mi je jedan jedini put ponudio dvadeset rubalja. (Zacereka se)

MANUS: Dakle, ja sam taj koji te izdržava.

RASPUĆIN: I sad si došao po svoje?

MANUS: Postoje ljudi koji su natprirodno nadareni, Grigorije.

RASPUĆIN: Al' jedan je Griša Raspućin, čija se svetost ostvarila još na zemlji, za njegova života.

MANUS: Poslušaj ti mene, sveče, ne daj nikome da te toliko uzbudi, da izgubiš nadzor nad sobom.

RASPUĆIN: Ko je tebe, blebetavog vetropira, ovlastio da tako drsko govoriš sa

svecem? Čovek s mojom magnetskom snagom rađa se jedanput u hiljadu godina.

MANUS: Ti sa samo jedan mali pauk na repu orla.

RASPUĆIN: Ja vladam Rusijom, a ne Nikolaj.

MANUS: Ti si lud, ali srećom da je u ovo mutno vreme ludilo sasvim prihvatljivo u svakodnevnom životu, pa je čak najčešće i simpatično.

RASPUĆIN: Čudno ti pričaš, bratac, priznaću ti.

MANUS: A što se tiče vladanja, sveće, i to ti moram reći samo je privid da svetom vladaju budale i ulični mangupi, kakvi ste recimo vi, ti i tvoj car Nikolaj, kao i mnogi drugi. Vi ste samo egzekutori, neka vrsta dželata. Bira vas kocka vremena i ne traži vas, dakako, među naučnicima i filozofima, već među protivama, šartlatanima, idiotima, razbojnicima, kretenima i komedijantima.

RASPUĆIN: Baš me je zagolicala ta tvoja priča, opako blebećeš, te daj, reci mi kako to da mudraci i časnici služe mangupima?

MANUS: I to je privid kojem nasedaju jedino blesani. Razmisli i sam, da li konstruktor tramvaja služi tramvajdžijama? Oni, u stvari, služe putnicima, mada ti isti putnici svoje živote poveravaju tramvajdžiji, jer on može i da ih sunovrati.

RASPUĆIN: Pa ko onda po tebi, pričalo, ustinu, vlada svetom? Je l' bog?

MANUS: Interes. On stvara volju vremena kojoj se svi povinuju.

RASPUĆIN: A šta mu, pretpostavimo, bratac, ti onda dođeš u toj gunguli: kupler ili šuster?

MANUS: Tišler, na primer. Ja deljem.

RASPUĆIN: Za koga?

MANUS: Za svakog ko plati. Malo za Ruse, malo za Nemce. Koji put za Francuze, a češće za Engleze.

RASPUĆIN: Ti si, znači, svačija drolja.

MANUS: Pa ko svaki majstor od zanata, sveče. Mušterije ne biram po nosu, već po džepu. I zbog toga sam, eto, jedan od najbogatijih ljudi na svetu.

RASPUĆIN: Gulikoža, znači.

MANUS: Bolje krvopija. Recimo, pijavica. Prilepim se i sisam.

RASPUĆIN: A ruski narod grca u bedi.

MANUS: Boli mene dupe za ruski narod. (Raspućin skoči na noge) Ne đipaj ko jarac, nego sedi tu s mirom i slušaj, imamo posetu.

LJUSJA (Dolazi usplahireno): Oh, i svetac je tu.

MANUS: Ne boj ga se nimalo, Ljusja.

LJUSJA: Je l' i on s nama?

RASPUĆIN: Ja sam s bogom, opajdaro!

MANUS: Konj, Ljusja, pristaje da ga zauzdaju samo zato što ga na taj način oslobađaju nekih drugih, predašnjih uza. Je l' tako, sveče?

RASPUĆIN: Zini da ti kažem.

MANUS: Nećeš pred Ljusjom? A on je raspop.

RASPUĆIN: Opet lažeš. Kako on?

MANUS: Učio je za popa, pa se zakaluđerio. Al' sudbina mu bila da se zaljubi u poštara, koji je pio i svoju ljubav naplaćivao.

LJUSJA: Bio je zanosno rutav.

MANUS: Kad su ga uhvatili da iz manastira krade kandila i ikone, prebili su ga ko jazavca i najurili iz božje službe. Posle ga je i sreska policija uzela pod svoje, te tako, mic po mic, dokotrljao se i do prestonice gde ima i stranih ambasada, pa svakojakih egzotičnih salona, kupatila i čajdžinica, te je on tako došao do zaključka da mu je uzbudljivije biti ženom i prerušio se.

RASPUĆIN: Lažeš! Mnogo lažeš! (Priskoči Ljusji) Daj da vidim, đavolice. (Ona ciči, a on joj zavlači ruku pod suknju. Trgne se) Gle, zbilja! U tebe je patrljčić. A ja sam te ljubio. Fuj!

LJUSJA (Manusu): Zašto si mu rekao? Znaš da imam pik na sveca. Zašto si mu odao?

MANUS: Zato što uživam da posmatram ljude kako u roku od pet minuta ljube ono što su pljuvali. A ti mu sad reci ono zbog čega sam te ovamo i pozvao. Hajde, pevaj, ko na dvoru rovari protiv sveca?

RASPUĆIN (Unosi se Ljusji u lice): Otkud ti to, nakazo, znaš?

LJUSJA: Pa muvam se svuda i pažljivo slušam šta se govorka po kuloarima.

MANUS: Plaćen je za to.

RASPUĆIN (Još više se unosi Ljusji u lice): Koliko tražiš, lopužo?

LJUSJA: Od vas samo jedan strasan poljubac, resto je platio Manus. (Raspućin ga s obe ruke zgrabi za kosu i strasno ga poljubi u usta)

MANUS: On na tebi debelo zarađuje, sveče. Ja mu jesam platio, ali on je ta ista obaveštenja prodao više puta.

LJUSJA: Samo Nemcima i Englezima.

RASPUĆIN: E, pa nemojte me sad i vi tištati na tihoj vatri, nego mi govorite ko je protiv mene, da mu očas slomijem vratić.

LJUSJA: Pre svih veliki knez Nikolaj Nikolajević.

RASPUĆIN (Zacereka se): Miličin dever? Njemu je odzvonilo. I još?

LJUSJA: Ministar Suhomlinov.

RASPUĆIN (Cereka se): I taj je crko. Strvina.

LJUSJA: Pa ako ti već i sam sve znaš, sveče, što bih ti ja govorio.

RASPUĆIN: Čekaj. A ministar Hvostov?

LJUSJA: Taj se koleba.

MANUS: No, Štrimer i Protopopov te obožavaju.

RASPUĆIN: Aha. Aha. Mogao bih o tome da proćaskam s baćuškom.

MANUS: Ti si sad, Ljusja, slobodna.

LJUSJA (Pođe): Hvala. (U odlasku) Stojim vam i nadalje na usluzi.

RASPUĆIN (Pođe malo za njom i dobaci): Navrati koji put u moj svet svetih, ja pred drugima o tvojoj tajni neću čeretati. (Najednom zastane i zamisli se)

MANUS: Što si se najednom tako umusio, sveče?

RASPUĆIN: Smišljam kako da se sad odmah telefonom javim u Carsko Selo.

MANUS: Zbog čega tolika žurba, sveče?

RASPUĆIN: Car s nestrpljenjem očekuje da mu providenje preko mene ukaže na pogodne ličnosti.

MANUS: Pazi, sveče, za Štrimeru moraš biti pojačano uporan zbog tog njegovog nemačkog prezimena.

RASPUĆIN: Ti zaboravljaš da sam ja svetac i da je snaga moje volje neodoljiva. (Pođe. U odlasku) Sačekaj me ovde, reći ću ti carev odgovor. (S druge strane u salon ulazi Valja)

MANUS (Podscoči kad je ugleda): Stižeš, Valja, u pravi čas.

VALJA: Jedva sam došla, imam akutne probleme.

MANUS: Rešićemo ih. Trči odmah natrag u nemačku ambasadu i obavesti Klauza da će Štrimer proći. To u Berlinu još večeras moraju znati. Hajde, šta čekaš?

VALJA: Mislim na svoje probleme.

MANUS (Vadi čekovnu knjižicu i pisaljku): Koliki su?

VALJA: Osamdeset hiljada rubalja.

MANUS: Ovoga puta neka bude, ali nemoj preterivati u rasipništvu!

VALJA: Imam velike rashode. (On popunjava ček i daje joj)

MANUS: Gubi mi se s očiju!

VALJA: Nemoj biti tako grub, ja zbog tebe stavljam glavu u torbu, policija mi je večito za petama.

MANUS: Kasnije se pojavi ovde u salonu svetih, kao da nemaš pojma ni o čemu.

VALJA: Znam, biće veselo. (Odlazi. U odlasku) Javiću ti se sutra, ako osvanem živa.

RASPUĆIN (Dolazi uzbuđen): Ko je tu bio?

MANUS: Jedna od tvojih mnogobrojinih moliteljki. Rekao sam joj da danas nećeš biti kod kuće. (Ćute i netremice se gledaju)

RASPUĆIN: Carica je teško bolesna, preklinju me da sutrašnji dan provedem s njom.

MANUS: Ti si svetac, Grigorije, neće ti to teško pasti. (Manus ustaje i polazi)

RASPUĆIN: Kuda ćeš ti, bratac?

MANUS (Zastane): Ostaću ti dužan za taj odgovor. (Vadi iz kaputa ček i pruža ga Raspućinu) Umesto njega dobićeš ovo.

RASPUĆIN (Uzima ček i zagleda ga): Šta je to?

MANUS: To je jedan milion rubalja. I ako ti ma šta zatreba, ja sam tu. Možeš me naći preko bankara Mitje Rubinštajna. (On pođe)

RASPUĆIN: Čekaj, bratac, nemoj bežati kao kradljivi mačak.

MANUS (Zastane i okrene se): Zar ti još nešto dugujem?

RASPUĆIN: Zbunio si me, bratac. Sveca si uzmuvaao. Đavolski se ponašao. Ništa me, bratac, ne pitaš. A ja tebi dugujem obaveštenje.

MANUS: Već ga znam. Car se oduševio.

RASPUĆIN: Ti si đavo! Tako mi boga, ti si đavo!

MANUS: U redu, i onako se govori da su đavoli manje naivni od svetaca, to da znaš, da smo mi kod cara Štrimerovu kandidaturu poduprli već sa više strana. Ti si tu bio, sveče, samo ona poslednja kap u čaši.

RASPUĆIN: Sotono. Ostani s nama, sotono, da proslavimo još jedno čudo sveca Grigorija. Doći će i Štrimer i Protopopov, telefonirao sam im. Pevaće nam Marusja. Biće i lepih ženica.

MANUS: Zahvaljujem, sveče, na pozivu, ali ja se nikada ne veselim, ja samo drugima činim veselje.

RASPUĆIN: Paklen si ti čovek. Sviđaš mi se.

MANUS: Predstoji mi i susret sa Hvastovom, jer s obzirom na gužvu koju

stvaraju svakojaki policajci, agenti, špijuni i smutljivci oko tvoje kuće, on bi morao da poboljša tvoju zaštitu.

RASPUĆIN: Policija da čuva sveca?

MANUS: Neće badava, platićemo im. (Pruž a ruku Raspućinu) I provedite se lepo. (Oni se rukuju)

RASPUĆIN (Stoji nasred salona i zuri u prazninu): Đavo veruje jedino u novac, a to ide u moj prilog. Ja mu pokazujem samo isečke iz svoga vlastitog sveta, odgovaram na glasove koje niko ne čuje osim mene i podnosim kazne za krivice za koje me osim mene samog niko drugi ne krivi. (Na jednom poskoči) Muzika! Gde je ta muzika? (Iz neke od susednih prostorija u salonu upada muzika, svirajući. Ispred njih igra Marusja) Marusja, moja kraljice mala, poj svome svecu! (On je grli i ljubi i ona mu se ne opire) Igraj, lepotice, kao što igra mesečina po Volgi. Danas sam srećan. (Marusja igra, a on polazi u drugi kraj, do drugih vrata, pa ih otvara širom) Ima li u salonu svetih, mojih ljubljenih svetica?

KAĆA (Dolazi u salon polunaga, čudno našminkana, sa čudnom raščupanom frizur om, okićena čudnim nakitom i ukrasima): Mi smo spremne za večernje.

RASPUĆIN: Dođite onda ovamo, dušice moje. Dođite meni, ali se čuvajte da me ne rasrdite, jer iz mojih očiju sevaju munje.

IRINA (Dolazi za Kaćom, zajedno s Valjom i Milicom. Sve su maskirane u istom žanru): Reci nam, sveče naš ljublj eni, gde je istina?

RASPUĆIN (Grli ih i ljubi sve redom, u igri oko njih): Istilna je, lepotice moje, u ljubavi. Tek posle ljubavi sledi božji mir i uznošenje.

MILICA: Al' ti nam reci, sveče, činimo li greh kad ljubimo?

RASPUĆIN: Greh čini onaj, lepotice moje belopute, ko greh traži. Onaj ko kroz greh prolazi, ne učestvuje u grehu. Igrajte zato sa mnom, nevestice božje, ako hoćete da imate raj u duši. (Svi zaigraju, pa se u igri maze, ljube i vrište od strasti. U trenutku najvećeg orgijanja, u salon kao vihor upadaju Nikolajević, Hermogen, Suhomlinov, Iliodor i Jusupov, gurajući ispred sebe Ljusju. Među prisutnima nastane pometnja i vriska)

NIKOLAJEVIĆ (Pre nego što Raspućin stigne ma šta da učini, sklepuju ga Jusupov, Suhomlinov, Hermogen i Nikolajević): Sad smo te, bedniče, uhvatili na legalu.

RASPUĆIN: Ja sam svetac!

ILIODOR (Pretresa salon, sve fijoke, vitrine, škrinje): Ti si sveti đavo.

NIKOLAJEVIĆ (Ugleda Milicu, pa pusti Raspućina i u čudu joj prilazi): A ti, nesrećnice, što ćeš ti među ovam bagrom, kad se mojom snajom i velikom kneginjom zoveš? (Ona pada u nesvest)

HERMOGEN (Ostavi Raspućina, pa svojim velikim krstom stane da rasteruje prisutne, koji su u samrtnom strahu): Svi napolje iz salona, osim gegule! (Oni vrište i razbeže se na sve strane) Brže! I da vam nisam čuo glas! (Prilazi Raspućinu) A ti, reponjo sibirski, klekni ovde pred mene!

RASPUĆIN: Sveci ne kleče, oče Hermogene.

HERMOGEN (Zgrabi iz ugla preplašenu Ljusju pa je mučki gura pred Raspućina): Dolazi ti ovamo, čudovište odvratno, da mu u oči pogledaš!

LJUSJA: Bojim se.

JUSUPOV: A nisi se bojala da se uplićeš u prljave rabote, da nosiš reči i da pomažeš ovoj hulji da nam na čelo Rusije dovede Nemca Štrimera, a na čelo Sinoda Jevrejina Karlovića?

RASPUĆIN: Ne verujte joj, ona je muškarac, raspop.

SUHOMLINOV: Pa ti si, sveče, s njim u krevetu svu noć ašikovao.

RASPUĆIN: Fuj, pederčino, ti li si se usudila da me olajavaš kod svetlih otaca!

ILIODOR (Dolazi pred Raspućina. U rukama drži svežanj pisama uvezanih svilenom mašnom): Zašto tako naopako radiš, Grigorije?

RASPUĆIN: I Hrista su na krst razapeli fariseji.

ILIODOR: Pa jesam li te ja izmislio i u prestonicu doveo da služiš svome narodu, a ti čim ti se ukazala prva prilika ujeo svoga gospodara, koji ti je dušu nahranio, ko pseto? (Gura mu svežanj pisama pod nos) Šta je ovo?

RASPUĆIN (Pokuša da se otme): Ne diraj to, Iliodoško!

HERMOGEN (Lupi ga krstom po glavi i to je znak za početak masakra):
Klekni!

JUSUPOV (Udara ga nogom u stomak): Odseći ćemo ti glavu, smiri se, skote razvratni!

ILIODOR (Udara ga pesnicom u usta): Zašto skrnaviš božansku vlast crkve?

SUHOMLINOV (Udara ga kolenom u kičmu): Mi se ne šalimo! Klekni! (Sav krvav Raspućin pada na kolena)

RASPUĆIN: Svaki svetac ima svoju Golgotu.

NIKOLAJEVIĆ: Poneli smo baštenske makaze. Oni će ti smaknuti čakšire, a ja ću ti onu muku odseći do korena. Nećeš ti više orgijati s našim snahama!

HERMOGEN (Udara): Pokaj se!

ILIODOR, JUSUPOV, SUHOMLINOV I NIKOLAJEVIĆ (Pljušte udarci sa svih strana): Pokaj se! Pokaj se! Pokaj se! Pokaj se! Pokaj se!

ILIODOR: Ostavi žene s mirom i posveti se bogu i Rusiji onako kako sam te ja učio! Hoćeš li?

RASPUĆIN: Hoću, nemojte me samo ubiti, braćo rođena. Preklinjem vas, sva ste mi rebra polomili, krvca lipti s mene na sve strane.

JUSUPOV: Ti zaslužuješ veliku sekiru.

HERMOGEN: Praviš nam grdne štete u državi.

ILIODOR: Velika su tvoja zlodela, Griša, priznaješ li svoju krivicu?

RASPUĆIN: Pustite me. Grešan sam. I sam vidim. Imam snage za pokajanje.
Kunem vam se bogom jedinim.

SUHOMLINOV: Slušaj, Grigorije, ovo ti je poslednja opomena!

ILIODOR: Većina je bila da te ubijemo, jedva sam te odbranio.

NIKOLAJEVIĆ: Pazi sad šta činiš, imaš poslednju priliku.

HERMOGEN: Hajdemo mi sad ljudi odavde, podaviće nas smrad. (Svi pođu za Hermogenom)

RASPUĆIN (Puzi za njima): Brate Iliodoško! (Svi odu, Iliodoško zastane i osvrne se) Vрати mi to. To su caričina pisma slata meni. Nisu za čitanje.

ILIODOR: Ne budali, ja ću ih bolje i od tebe sačuvati. (Ritne Raspućina nogom i ovaj se prući po podu) I pamet u glavu, seljo, ako nećeš da skončaš u Nevi!
(Brzo ode)

RASPUĆIN (Diže se s tla s velikim naporom): Upamtćete vi svi, gadovi, mene zbog ovoga! Car će vas počistiti s lica zemlje. Još ste vi za mene ćoravi mačići. Ja sam se i sa samim carskim parom uhvatio u koštac i iz tog klupčeta izašao kao potpuni pobednik. Kao pravi i jedini vladar Rusije. Čujete li svi vi? Ja sam istinski imperator!

LJUSJA (Plašljivo se pomera iz budžaka ka Raspućinu): Zar i ti, sveče, huliš na našeg baćušku?

RASPUĆIN (Tetura se): Ne volim careve.

LJUSJA: Tiše, Grigorije.

RASPUĆIN (Tetura se): Smetaju narodu da živi. Kad ponekad čovek malo bolje razmisli revolucionari i imaju pravo.

LJUSJA: Ako te ko čuje, sveče, izgubićeš glavu. Zar ti je ono za nauku bilo malo?

RASPUĆIN (Ide na Ljusju): Pogledaj šta su mi popuskare uradile.

LJUSJA: Bože moj! Bože moj, sveče, ogrezao si u sopstvenoj krvi!

RASPUĆIN: Moglo je biti i gore, Ljusja, ali mene nebeska snaga još nije izdala. A svako drugi bi na mom mestu izdahnuo od onoliko mučkih bubotki i pupela.

LJUSJA: Ti imaš tri srca, sveče.

RASPUĆIN: Ljusja, protumaraj unaokolo. Poteraj ih natrag ovamo. Gde su ti Cigani? Gde je Marusja?

LJUSJA: Tebi su potrebni lekari i bolničari, Griša, a ne pevačica s muzikom.

RASPUĆIN (Otvora sva vrata na salonu i urla): Ovamo, stado moje! Ovamo, što

ste se tu šćućurili ko otrovani miševi. Umalo vam zlikovci pastira ne ubiše. (S raznih strana na scenu bojažljivo pakuljaju Cigani, Marusja, Kaća, Irina i Valja)

KAĆA: Sveče, kako to izgledaš, kao da se iz groba vraćaš?

RASPUĆIN (Stane dame da grli i ljubi): Rane ćete mi vi, moje anđeoske neveste, polizati svojim malenim zmijskim jezičcima.

VALJA (Zajedno s Irinom nalazi na tlu obeznanjenu Milicu): Aoj, ljudi, gde će nam duša, kneginja Milica leži na tlu bez svesti.

IRINA: Milice! Milice, čuješ li nas? Milice!

RASPUĆIN. Ne volim više kneginju. (Iznenada zagrlji i stane da ljubi Marusju) Ciganka mi moja mala na srcu leži (Stane da joj zadiže suknju)

MARUSJA: Ne obnažuj me pred svetom, vepre, oči ću ti iskopati!

RASPUĆIN: Kopaj. Bolje ti nego oni. Ali ja ću te voleti ovde pred svima. (Pokušava da je obljubi) Nek gledaju.

MARUSJA: Ne, bivole! (Panično se otima) Pusti me, idiote! (On ne odustaje. Zacereka se) E, pustićeš, kao bela lala. (Potegne nož iz nedara i zarije ga Raspućinu u stomak)

RASPUĆIN (Ispusti Marusju iz zagrljaja i s bolom se hvata za stomak): Aoj, bože, vidiš li, gde prljava Ciganka kamom sveca para! (Nastane pometnja, vriska i svi se razbeže, osim Marusje i obeznanjene Milice koja dolazi k svesti, pridrže se i gleda u čudu) Što vrištite? Pomagajte. Creva mi kuljaju.

MILICA: Svetac je izgleda ranjiv.

MARUSJA: Morala sam to da učinim! Morala sam to da učinim!

ŠTRIMER (Bane u salon u pratnji Protopopova): Zar smo odocnili?

PROTOPOPOV: Ko je to učinio? Je l' Hvastov?

RASPUĆIN: Ne pitajte me sad ništa, braćo rođena, nego me što brže u bolnicu nosite, sa životom se rastajem.

MILICA: Svetac pišti kao kaštigovano kuće, nije otporan.

MARUSJA: Morala sam to da učinim. Morala sam to da učinim. (Raspućin se s krikom stropošta na tle)

PROTOPOPOV: Šta čekaš, Štrimeru, prihvataj se! Jer, ako nam svetac otegne papke, pitanje je neće li na prevrtljivog cara plemstvo uticati da promeni odluku. (Štrimer i Protopopov trapavo između sebe dižu i nose Raspućina sa scene)

RASPUĆIN (S bolom): Lakše malo, braćo Rusi, drob mi se razvlači.

ŠTRIMER (U odlasku s Protopopovom, noseći s naporom Raspućina): Auh, sveče, kao da si od olova liven.

MARUSJA: Morala sam to da učinim. Morala sam to da učinim.

MILICA (Diže se s tla i prilazi Marusji koja je u šoku): Znam, Marusja. Verujem ti.

MARUSJA (Kao u agoniji): Moram sve da vam kažem: k njemu sam došla iz puke radoznalosti, s telom gospodnjim u sebi. I on mi je bestidno namignuo, kao da je hteo da me upita da li znam šta želi od mene. Sačekao me je sam, u svečanom odelu, uveo me u spavaću sobu i usput, skinuo mi haljine sa tela. Osećala sam na plećima njegov topli, vreli dah. Da li vam je poznat onaj kut kraj prozora, gde visi neka ikona? Tu me on nagne da kleknem i prošaputa na na uvo: »Pomolimo se bogu«. Zatim, škrgćući zubima, upita me: »Jesi li se pričestila, kao što sam ti naredio?« Posle nekoliko trenutaka, premetnu se on u životinju, prepunu zverske pohote. I ja ga nisam ubila, nisam ga u lice pljunula. Poslednje čega se sećam bilo je to da mi je s tela svukao rublje, zatim sam izgubila svest. Probudih se i videh gde ležim na podu, malaksala i oskrnavljena. On je stajao nada mnom, bestidno razgolićen. Kada vide gde otvorih oči, dobaci mi uz onaj svoj osmeh, koji je i vama poznat, jednu reč koju neću da ponovim. Ne znam kako je sve dalje teklo, ali ja sam najednom počela da se derem, da urlam i da se po podu bacakam. Nekoliko osoba utrča u sobu; one me iz nje izvukoše, zguraše niza stepenice i ubaciše u jedne kočije. Kočijaš me je dugo nekuda vozio i najzad me upitao kuda da me odveze; nisam znala gde mi je stan, bila sam zaboravila. Zastali smo kraj jednog fenjera. Tuda nađe neki oficir, oslovi me, a zatim sede uza me i kočijašu naredi da tera dalje. Šta je bilo posle toga ne mogu da se opominjem. Kada sam se drugog dana probudila, bilo je veče i ja sam ležala na nepoznatom krevetu. On me se nije doticao, dao mi je čaja i spremio mi kupatilo, da se okupam. Sada ja kojekuda lutam, igram, pevam i premišljam: šta sad? Šta će da bude sa mnom? Ja sam verovala u Hrista. Da li još verujem u njega? Ne znam. Možda nema spasenja. Svakog dana dolazim u Raspućinovu kuću da mu igram i pevam, da ga pitam zašto je to uradio. Zašto je

uprljao i razorio u meni ono što mi je bilo najsvetije. Ta ja bejah telo gospodnje primila pre nego što sam k njemu došla. Sada ne znam šta da činim; ne mogu više da nađem svoj dom, te dan i noć kao luda lutam gradom, igram i pevam i u njega sam nož stavila. Ne znam više kako se zovem...

MILICA: Ti se zoveš Rusija! Ja znam, Rusija se ti zoveš! (Hvata Marusju pod ruku i odvodi je) Ti se zoveš Rusija. Ja znam. Rusija se ti zoveš.

SLIKA PETA: SETA

(Mudraci izdaleka pozdravljaju sve ono lepo i valjano što će doći tek posle njihove smrti)

(Salon kod Badmajeva. U salonu sedi Milica s Jusupovom)

MILICA: Krajnje sam unižena, grofe. Svesna sam koliko sam oblatila ime Nikolajevića, zbog toga želim da vam pomognem da tu sramotu bar donekle otklonimo od Rusije.

JUSUPOV: Nemojte da vas svetac pokoleba u odsudnom času.

MILICA: Svojom nebeskom snagom. (Nasmeje se) Sibirom lutaju hiljade takvih protuva i razbojnika kao što je Grigorije. To je zlikovac koji se jednom rukom krsti, a drugom vam stavlja nož pod grlo. Neće on mene nikada više pokolebati. A neće se ni on sam predomisliti, jer pomno očekuje susret s vašom prelepom suprugom, grofe.

JUSUPOV: Irina Aleksandrovna je na Krimu. Da mu to neko ne došapne?

MILICA: Nadajmo se da je sad već i za to kasno. Pas je u svojoj životinjskoj strasti toliko zaslepljen da potpuno previđa tojagu.

JUSUPOV: Ako ne uspemo, Milice, biće to ogromna tragedija.

MILICA: Uspećemo. (Ona ustaje) Sveca ću dovesti do vrata u određeno vreme, morate mi verovati.

JUSUPOV (Rukuje se s Milicom): Neka su vam, kneginjo, prosti svi pređašnji grehovi. Sad se iskupljujete.

MILICA: Blгодарim. (Brzo odlazi. U odlasku) Sačuvajte prisebnost.

JUSUPOV (Prilazi jednim vratima i otvara ih): Izvolte, gospodo. (Ulaze Hermogen, Nikolajević, Iliodor i Suhomlinov)

ILIODOR: Da li nam kuće opet izmiče u poslednjem trenutku?

NIKOLAJEVIĆ: Ili se moja snaha koleba?

HERMOGEN: Rekoh ja vama onda, prošli put, da propuštamo neponovljivu priliku. Seljačina je sad zaplašena i neće se tek tako olako dati navući na tanak led.

SUHOMLINOV: Ne pravite se baš toliko naivni. U tim stvarima doušnici igraju presudnu ulogu, a takvih je oko njega tušta i tma.

JUSUPOV: Pa ipak, kneginja ostaje kategorična da će ga danas namamiti ovamo, u određeno vreme.

ILIODOR (Nikolajeviću): Da li joj je, kneže, verovati ?

NIKOLAJEVIĆ: Jeste. A drugo nam i ne odgovara.

HERMOGEN: Na posao, gospodo! Mi previše toročemo, a to može da bude i predznak preplašenosti.

SUHOMLINOV: Ko ide po otrovne kolače i svečevo omiljeno vino?

JUSUPOV: Ja i bratac, kao što je dogovoreno.

ILIODOR: Uzećemo kočije da se ne bismo previše izlagali pogledima njegovih prirepaka i uhoda.

NIKOLAJEVIĆ: Odlazite već jednom, bestraga vam glava! (Jusupov i Iliodor brzo odlaze, bez reči)

HERMOGEN: Ne gubite živce, kneže, pred nama je još veći deo posla.

BADMAJEV (Ulazi u salon): Da li je cenjenoj gospodi nešto po volji?

SUHOMLINOV: Jeste, doktore. Jedan oveći malj, ali po mogućnosti u rukama žestokog pelivana, pa da nas tim maljem bije u glavu.

BADMAJEV: Gospode bože, izgledate, zbilja, kao da su vam sve lađe potonule.

NIKOLAJEVIĆ: Da niste, doktore, načuli da su odapeta torpeda u pravcu našeg broda, pa vi sad oslušujete, u očekivanju eksplozije?

BADMAJEV: Koješta, kneže. Danas u Rusiji toliko gruva na sve strane da se više i ne da razaznati pred čijom se kućom ponor otvara. Ova zemlja je u haosu. Čudne se stvari događaju.

HERMOGEN: Tek jednog jutra, nadridoktore, kad prekoračiš prag, u sopstveni ćeš grob i ti uskočiti, pevajući od radosti.

BADMAJEV: Je l' vi to meni, oče Hermogene, pretite u rođenoj kući?

SUHOMLINOV: Okanite se peckanja, gospodo. Ovde smo radi zabave i veselja.

NIKOLAJEVIĆ: Još kad bismo domaćinu bili mili gosti?

BADMAJEV: Bojim se da ni to ne bi bilo dovoljno za vaše dobro raspoloženje. (Brzo priđe vratima, odškrine ih i proviri) Gospodo, čini mi se da mi ovde nismo više sami.

HVOSTOV (Upada kod njih, u pratnji nekoliko do zuba naoružanih oficira)
:Umoljavam cenjenu gospodu da ostanu pasivna!

NIKOLAJEVIĆ: Šta ova vaša nenadna poseta, ministre, treba da znači?

HVOSTOV: Ništa veselo, kneže. Vama ne treba objašnjavati da ja samo izvršavam naredbe dvora.

HERMOGEN: Da ili su napisane, Hvostove?

HVOSTOV (Vadi iz džepa papire i čita): Po ukazu njegovog veličanstva, po blagoslovu Svetog sinoda...

SUHOMLINOV: Jevrejina Karlovića.

HVOSTOV (Zastane, pa produ da čita dalje): ...i po prosleđenju predsednika vlade...

HERMOGEN: Nemca Štrimera.

HVOSTOV (Prestane da čita i usmeno saopštava): Vi se, oče Hermogene, lišavate episkopske dužnosti u Saratovskoj eparhiji. Te vas, radi pokoja vašeg, moramo proterati u Žirovecki manastir.

HERMOGEN: Šteta što na Kazbeku nema neke izbe s krstom da me onamo šutnete. Gospode bože, ako je to volja tvoja, neka bude, jer Rusija je i onako na umoru.

HVOSTOV: Moji će vas ljudi ispratiti.

HERMOGEN: Žuri vam se.

HVOSTOV: Skrenuo sam im pažnju da se prema vama moraju ponašati s najdubljim poštovanjem.

HERMOGEN: Neću vam se, Hvostove, zahvaljivati na toj litiji.

HVOSTOV: No. Pođite!

HERMOGEN: Odmah ću, ministre. Źelim samo da ti predoćim da te ćeka joř crnja sudba, nećeř dugo ćekati na svoju propast. (On polazi i uporedo s njim, odlaze dva naoruřana oficira)

HVOSTOV (Dobaci za Hermogenom koji odlazi): Ja vam, oće, ovu zajedljivost oprařtam i zaboravljam, boga radi. I od srca vam Źelim srećan put. (Osvrće se po salonu) A brat Iliodor? Zar on nije među vama?

NIKOLAJEVIĆ: Na vařu veliku Źalost, ministre, nije tu.

SUHOMLINOV: Nismo ga, ministre, videli ćitave nedelje.

BADMAJEV: Izvini me, Suhomlinove, ali ja sam preosetljiv na lař. Brat Iliodor je u druřtvu grofa Jusupova upravo izařao iz ovog doma.

HVOSTOV: Kad je već bio obaveřten o nařoj operaciji, koja je ćuvana u najvećoj tajnosti, ćudi me da se pobrinuo samo za grofa Jusupova. Zařto li je vas ostale Źrtvovao?

SUHOMLINOV: U Źivotu je svakome od nas uvek neřto od nećega preće, ministre, nemojmo se oko toga zamajavati. Mene zanima řta sam ja izvukao na vařoj lutriji?

HVOSTOV: Samo kućni pritvor, do daljnjeg.

BADMAJEV: Nije premija, ministre.

SUHOMLINOV: Za mene je najvažnije da ovoga izvlačenja nisam ostao u bubnju.

HVOSTOV: Žao mi je, genenale, što čeprkate po sopstvenoj rani, u prisustvu svojih prijatelja, jer iako sam policajac ja još imam bar malo sačuvanog ukusa za poštovanje ljudskog dostojanstva. (Suhomlinov, Badmajev i Nikolajević prasnu u smeh) U redu, vi mi se podsmevate i ja sam time izazvan na kontraudarac. (Gleda u prisutne) Vaš prijatelj, ministar vojske, ruski general Suhomlinov, za šest godina ministროvanja primio je na ime plate negde oko dvesta hiljada rubalja u zlatu. No, u banci Mitje Rubinštajna, na gospodinovom računu leži nešto više od sedam stotina hiljada rubalja u zlatu. Dakle, o ovoj razlici se u Rusiji do sada raspravljalo po apsanama. (Zastane i zagleda se u sve prisutne) Gle! To vama, gaspodo, nije smešno? Vidim, tera vas na gutanje knedli. U redu, onda neka ni za mene u tome ne bude ničeg šaljivag, jer što gospodin Suhomlinov odlazi svojoj kući, i to čak pod zaštitom oficira, treba zahvaliti jedino gospođi Jekaterini Suhomlinov.

SUHOMLINOV: Vi ste hulja!

HVOSTOV: Moja žena nije tražila carsku milost u postelji Griše Raspućina.

SUHOMLINOV (Zaplače, kroz plač): Koliko godina sam predano služio Rusiji! I zar mi je za sve to ovo hvala?

NIKOLAJEVIĆ: Nećete stvar popraviti plakanjem. (Suhomlinov još gore zajeca) Ministre, uozbiljite se. Ja sam bih više voleo da je taj razbojnik spavao sa mojom ženom, nego što je kod cara uspeo da odgodi mobilizaciju. I, dajte već jedinom, prestanite da rondate!

BADMAJEV: Ako vam je, generale, za utehu, mogu vam reći da je svetac ovde u mom salonu pred dvadesetak svedoka javno izjavio sledeće: »Samo su dve žene u svetu ukrale moje srce - Anja Virubova i Jekaterina Suhomihova«.

SUHOMLINOV (Cikne): Ubiću ga! (Oficiri ga zadržavaju) Ja ću ga ubiti!

BADMAJEV: Zar je to uvreda, gospodo? Generalova žena je po rang u svečevom krevetu čak i ispred njenog veličanstva carice. (Suhomlinov gorko jeca)

HVOSTOV: Umuknite, doktore! Vi ste, zaista, preterali.

BADMAJEV: Sve zavisi od pogleda na stvari. Meni bi tako nešto imponovalo. Obaška što bi nesmetano mogao da kradem državni novac namenjen vojsci. (Suhomlinov gorko cvili. Dva oficira ga odvlače)

NIKOLAJEVIĆ: Moram li ja sve ove bljuvotine da slušam, Hvostove, ili mogu da napustim vaše, govnerskom čakljom birano, društvo?

HVOSTOV: Dakako, kneže Nikolajeviču, vi ste van domašaja naših kompetencija. Vas je njegovo veličanstvo car lično zamolio da se prvim vozom vratite u Galiciju, na front, gde uspešno vodite svoje armije u njihovom nezadrživom, pobedonosnom pohodu.

NIKOLAJEVIĆ: Uslišiću molbu svoga sinovca.

HVOSTOV: Ako nemate ništa protiv, kneže, ja vam stavljam svoje ljude na uslugu, da vas isprate do železničke stanice. Tako je car naredio.

NIKOLAJEVIĆ (Besno pođe. S njim uporedo polete i dva naoružana oficira. U odlasku): Ne znam koliko će Rusiji služiti to moje poniženje.

BADMAJEV: Vi, ministre, radite protiv dobrog glasa moga salona. Praznite ga ko mačka ambar od miševa.

HVOSTOV: Meni nije do komedijanja, doktore. Ovo je jedan od najtežih dana u mome životu.

BADMAJEV: Šta bi vas razgalilo?

HVOSTOV: Ceđ i kamena soda.

BADMAJEV: Znači, Marusja.

HVOSTOV: Ne pominjite mi tu Cigančuru. Napravila mi je veliku papazjaniju u odeljenju za krvne delikte. Pomislite, sveca je rasporila, a on je upotrebio svu svoju svetačku moć i uticaj na dvoru, da je, suprotno svim zakonskim propisima, ostavi nekažnjenu i netaknutu na slobodi.

ANJA (Mahnito uleti kod njih): Da li smetam?

BAUMAJEV (Zaprepašćeno): Vi, Anja, ovde u ovo vreme? Šta to treba da znači?

ANJA: Strahota me je, doktore, nagnala da se u ovo doba iz Carskog Sela zaputim čak ovamo. Svetac je u nevolji.

HVOSTOV: Zar ćemo opet s tim razvratnikom imati kubure?

ANJA: Ne dozvoljavam, ministre, da se u mom prisustvu tako bogohulno izražavate o najvećem ruskom Mesiji.

BADMAJEV: Ako je ta strahota njegova polna zamorenost, Anja, onda ne razumem zašto svetac sam, ko i obično, nije do mene skoknuo po one božanske travčice, koje mu ja redovno i izdašno dajem i od kojih njemu narasta natčovečanska snaga.

ANJA: Prestanite, doktore, da se ačite s najozbiljnijim stvarima. Da znate da vam je to kod mene minus.

HVOSTOV: Doktore, Anja Virubova vas naprasno svrstava među negativce. (On i doktor prasnu u smeh)

ANJA (Ljutito cikne): Na sveca se sprema atentat, a vama je do sprdnje!

BADMAJEV: Pravi atentat?

HVOSTOV: Konačno!

ANJA: Je l' on ovde?

BADMAJEV: Ni govora.

ANJA: Kako je to moguće? Ili nam je Valja Červinskaja opet doturila psinu.

Čekajte. Da li je tu knez Nikolajević? (Oni prasnu u histerični smeh) Zašto se neprestano cerite i kezite?

HVOSTOV: Zanima li vas i kretanje vojnog ministra Suhomlinova?

ANJA: Da. Baš. (Oni se cere) Pa vi sve znate.

BADMAJEV: De, de, Anja. Smirite se. Ništa mi ne znamo. Prisustvovali smo sasvim slučajno jednom izuzetnom hapšenju. I to je sve. Otac Hermogen i njegova klika su razbijeni.

HVOSTOV: Da ste stigli samo malo ranije, Anja, prisustvovali biste njihovom hapšenju.

ANJA (Pada na kolena i metaniše): O, bože, pravedan si! Svemoćan si i dostižan. Zahvaljujem ti, o bože naš jedini, svakoliki. Ti sve vidiš. Ti sve prozireš. Preklinjem te za oprostaj, ako sam ikad posumnjala.

HVOSTOV: Sad mi je lakše, doktore, jer mi je jasnije šta sam, u stvari, danas radio. Pođimo bliže kolekciji vaših francuskih vina.

BADMAJEV (Pride Anji, koja još uvek kleči i mrmlja molitvu): Hoće li nam se dama pridružiti? (Ona ga pogleda, a on joj pruži ruku i ona se diže na noge)

ANJA: Zbacila sam sa svoje duše preteški teret. Ne mogu vam opisati koliko sam srećna.

HVOSTOV: Pa pijte onda s nama, Anja.

ANJA: Ali ja u nastupu svoje sreće, ministre, ne umem da budem neiskrena prema vama. Baš u ovim trenucima vrši se pretres u vašoj kući, pouzdano sam obavještena.

HVOSTOV (Usplahireno): Kako? Ko je to?

ANJA: Štrimer je naredio. Vi ste smenjeni s položaja.

HVOSTOV (Jezivo se zacereka i stane da cepa kaput i košulju na sebi): Prvo pošalje mene da uhapsim ministra vojske i velikog kneza, a odmah zatim pošalje druge koji će uhapsiti mene. (Lupa glavom u zid)

BADMAJEV: Druge će uhapsiti treći, treće četvrti i tako redom, dok se cela Rusija ne nađe u apsanama.

HVOSTOV: Ali ja nisam baš takva budala kakvom me oni zamišljaju. Ne gledajte me tako tragično, sve ovo treba posmatrati kroz prizmu humora, ako nećete da poludimo svi zajedno. Mada smo svi mi zajedno i krivi što nam, na primer, jedan poslednji seljački đilkoš i zlikovac izigrava sveca, pa čak i Mesiju.

ANJA: Ne dirajte u Grišu! Samo u njega ne dirajte!

HVOSTOV: Na šta vas je pridobio obezglavljena ženturačo? Na dve banalne rečenice. Prva je: »Vi ste moja boginja«, i druga je: »Molićemo se skupa u krevetu«.

ANJA: Zar niste sposobni, Hvostove, da svoj pad podnesete s malo više dostojanstva?

HVOSTOV: Ta neće, valjda, meni pridike o dostojanstvu držati slamarica Grigorija Raspućina?

ANJA (Stavlja šake na uši): Ja ću začepiti uši da ih ne bi uprljala vašim vulgarnostima.

HVOSTOV (Pada u sve veću jarost): I vi ste mu poverovali. Kao što mu i carski par veruje. Ako vi mene ostavite - ponavlja im on stalno, iz dana u dan - izgubićete i sina, i presto. I oni mu veruju! Njemu! Al' nije bedan on. Takvih bednika u Rusiji ima na stotine hijada. Bedna je vaša vera. To hoću da vam kažem na kraju. (On udara glavom u zid i sav je već krvav i poderan) Ne caruje Rusijom Nikolaj Romanov. (Badmajev i Anja se neopaženo izvlače i odlaze) Niti Rusijom caruje Grigorije Raspućin. Ovde caruje divljaštvo, korupcija, misticizam, nesloga, odsustvo razuma, hipokrizija, gubljenje intelekta. Vraćamo se konačno u srednjovekovlje. (Pogleda oko sebe i tek sad opazi da Anje i Badmajeva nema) Ali kome ja to govorim? Ovim zidovima, umrljanim mojom krvlju. Kasno sam se setio. Sad će vam Alekseju Hvastove razbiti njušku. Popljuvaće vas i šutnuti u Sibir. I što se sad uznemiravate? Zar i sami niste hteli što više prljavštine? Dobijate smrdljivu jamu. Smiri se. Sve je onako kako je moralo da bude. (U salon upadaju dva do zuba naoružana oficira i pritrčavaju mu, sklepravaju ga.) Da ne tražite vi Alekseja Hvastova? (Oni ga bez reči vuku ka vratima) Samo polako momci, ja sam taj. (Oni ga vuku. U odlasku) Samo polako, za jedan sat drugi će doći po vas.

MANUS (S druge strane dolazi s Mitjom u društvu. Zajedno prilaze zidu, umrljanom krvlju i zagledaju ga): Da li si, Mitja, ikada zašao u stolarsku radionicu? (Pomera se od zida)

MITJA (Još malo gleda u zid, pa najednom krene za Manusom): Ne sećam se, možda i jesam. Ali zašto me to pitaš?

MANUS: Vidiš, Mitja, dok stolar struže i delje, dole po tlu padaju šuške i trinje. Znaš, hteo bih da kažem, pri svakom stvaralačkom radu ima tih otpadaka.

MITJA: Ništa te ne razumem.

MANUS: Čini se, Mitja, da smo mi predano radeći dopustili da nam ti otpadi narastu do brade.

MITJA: Sad shvatam. Jasno mi je.

MANUS: To je naše đubre, Mitja, i red je da svako svoje đubre počisti za sobom.

MITJA: A ja bih čak menjao i radionicu.

MANUS: Da, u pravu si, Mitja. Temelj je razlokao podzemnim vodama. Natruli zldovi se krive i klate. Krov je polegao. Svi prozori su polupani, a ulazna vrata su spala sa šarki.

MITJA: Svakog časa sve to može da nam se sruši na glavu i da nas zatrpa.

MANUS: Isto mislimo, Mitja. Kucnuo je čas. Što li nema te drolje. (Gleda na sat) Nećemo je više čekati.

MITJA (Zadržava Manusa da ne krene i osluškuje): Ja čujem da neko dolazi.
(Unutra mahnito dolazi Valja)

MANUS: Taman smo hteli da odemo, Valja. Kasniš.

VALJA: Da li ćete dopustiti da i ja pođem sa vama. Služila sam vas predano.

MITJA: Za pare.

VALJA: Što mi sad to nabijate na nos? Ko se to u ovoj zemlji ne bi jebao u mozak za pare? (Manus i Mitja se nasmeju kratko) Pitala sam vas, mogu li sa vama?

MANUS: Kuda?

VALJA: Pa u Beč, valjda.

MITJA: Ni on nije više ovo što je nekad bilo. Mila moja, promenjena je ruta.

VALJA: Kako je moguće da ja to ne znam?

MANUS: Samo ja sve u ovoj zemlji moram znati. Govori.

VALJA: Nabavili su arsenik.

MANUS: A gde? Gde?

VALJA: Ovde.

MANUS: Kad?

VALJA: Danas.

MANUS: Hajdemo, Mitja. (Njih dvojica pođu)

VALJA: Zašto toliko žurite, imamo još čitav sat vremena na raspolaganju.

MANUS (Zastane, mada je Mitja otišao): Prilikom tih velikih spremanja i rastrebljivanja, Valja, diže se velika bugija, a ja sam alergičan na prašinu. (Opet pođe)

VALJA (Poleti za njim): Manus, morate mi reći gde ćemo se ponovo sresti.

MANUS (U odlasku): Doviđenja u Americi, Valja. Njujork je grad budućnosti!

VALJA (Vraća se ka sredini sale): Gospode bože, kako iz minuta u minut padaju mnogobrojni velikaši sa svojih pijedestala. Ako se čovek sasvim slučajno nađe u njihovoj blizini, mogli bi ga pri padu nehotice i ubiti. (Ona odlazi. U odlasku) Srećom samo što i zidovi nemaju uši i što se do kronštatske luke čovek kočijama može odvesti.

LJUSJA (Dolazi sa Jusupovom i Iliodorom. Donose puno boca vina i u kutijama kolače. Sve to ćuteći raspoređuju po stolu. Pale sveće u svećnjacima. Sa zida otiru vlažnim sunderima Hvastovljevu krv): Zašto stalno samo ćutite?

ILIODOR: Valjda ti treba da pričaš, Ljusja, a ne mi.

LJUSJA: Sve se ruši, bratac. Revolucionari se već penju po ogradi Carskog Sela. Hvastov je pohapsio sve vaše saučesnike. Carica je načisto poludela. Car stenje. Ministri pakuju kufere. Izdato je naređenje i za hapšenje Hvastova.

JUSUPOV: A Manus i Rubinštajn?

LJUSJA: Obustavljaju promet i u besćenje rasparčavaju akcije.

ILIODOR: Znači, brod tone, pacovi odlaze.

JUSUPOV: Sad ću baš slatko da popušim jednu cigaretu, Iliodoško. Tako mi je lepo na duši što nas dvojica ostajemo do kraja.

LJUSJA: A šta će biti sa mnom, grofe?

JUSUPOV: Ti lezi negde pod plot, Ljusja, i odmori se jednom zauvek.

LJUSJA: Pod ovim mutnim ruskim nebom, grofe moj lepi, niko više nema sna. Čak ni mrtvi. I oni će za koji dan poustajati iz grobova. Dolazi strašni sud. A vi sebi s nekim pobožnim mirom priređujete gozbu!

ILIODOR: Ne čudi se, Ljusja, možda nam je poslednja.

LJUSJA: Ko i ovaj naš susret. (Rukuju se s Jusupovom i Iliodorom) Ne pamтите me po zlu.

JUSUPOV: Kuda ćeš, Ljusja?

LJUSJA (Skida žensku periku s glave i iz bluze vadi veštačke dojke. Vide mu se muška maljava prsa): Idem napolje, grofe. Petrograd je sav u magli. Bar se neću videti. (U odlasku) Zbogom zauvek.

ILIODOR (Posle mukle tišine): Nešto si rekao, grofe?

JUSUPOV: Ne, nisam ništa, učinilo ti se, ali hteo sam. Da li da pozovem Cigane i Marusju? (On naglo ustane)

ILIODOR: Ne bi bilo loše. I mene guši ova tišina. (Jusupov pođe) Stani! Hoću da se poljubimo. (Jedan drugome polete u zagrljaj i poljube se, kratko i odsečno, po vojnički)

JUSUPOV: Tužan si, Iliodoško moj.

ILIODOR: Nisam nikada ni sanjao da će se sve ovako bedno razdrobiti i srušiti u prah i pepeo. Survava se Rusija, majka naša rođena, u grob koji su joj svi mnogobrojni neprijatelji kopali udruženim snagama. (Pada na kolena) O, bože naš pravoslavni, učini da se Rusija posle ovoliko patnji kad-tad dignu, makar i s revolucionarima na čelu, da obuzda svu tu pregolemu mržnju naših neprijatelja i postane jača i moćnija nego što je ikada bila! Amin. (Lagano se diže) Ti čekaš? Šta sam ono još imao da ti kažem, brate? Ah, da, ne boj se ničega još za koju nedelju, jer ako nas i na vešala popnu, skinuće nas. Imam originalna pisma njenog veličanstva carice, koja je ona svojeručno pisala Grigoriju. U njima ima dosta neugodnih opisa, od kojih bi i koji kupler-majstor pocrveneo.

JUSUPOV (Posle kratke pauze): Idem po Marusju. (Brzo ode)

ILIODOR (Pođe na drugi kraj i viri kroz vrata): Gospode bože, pa on već dolazi! (Pohita na drugu stranu. U odlasku) Ja se moram skloniti. (U salon s jedne strane ulazi Jusupov s Marusjom i Ciganima, a s druge strane raspoloženi Raspućin)

JUSUPOV (Zatrči se i čvrsto zagrlj Raspućina): Znao sam ja da sveti ljudi umeju da praštaju. (Izljube se)

RASPUĆIN: Crnogorka me nagovorila, nju u dupe da poljubiš, inače ne bih ja. Mnogo se, grofe, umiljato ljubiš. Nije li tvoje celivanje kao Judino?

JUSUPOV: Jednim delom, sveče, i jeste, jer napola te ljubim s ljubavlju, a od pola sa strahom hoćeš li mi pređašnje grehove zaboraviti, a ko si mi ih već oprostio.

RASPUĆIN: Hoću, ako mi Marusja kaže. Nju ja slušam. Slušam je kad peva. Slušam je kad pevari. Kad se moli bogu u postelji. Slušam je kad diše u snu. A najviše volim da joj prislonim glavu na njene mirišljave grudi i da slušam kako joj kuca njeno vatreno cigansko srce. (Iznenada uštine Jusupova za bok a ovaj uplašeno odskoči) Što se tako trzaš, bratac, na svaki dodir, kao da ti je nečista savest?

JUSUPOV: Stomak me, sveče, kinji, da crknem od proboda.

RASPUĆIN: Zato li ti meni, primećujem ja, škrgućeš zubima. Al' imam ja za tebe kapljice. (Vadi iz džepa bočicu) Od Badmajeva su. Hoćeš li da ti ih nakapam na jezik?

JUSUPOV: Nakapaj.

RASPUĆIN: Isplazi se. (Jusupov se isplazi i Raspućin mu iz bočice kapa tečnost) Ovako bih ja tebe, grofiću, mogao i otrovati, da ne trepneš! (Cereka se) Al' neću ja tebe ovakvog, uživaj. Ko od šale će ti svi bolovi očas iščileti.

JUSUPOV: Zbilja. Već mi je bolje. Hoćeš li ti, sveče, Hristove krvi?

RASPUĆIN: Sklanjaj mi ga s očiju! Još mi od sinoćnog terevenčenja buči tintara. Neću više da ločem.

JUSUPOV: Uzmi onda kolače.

RASPUĆIN: Oni su slatki, nisam ja deran.

JUSUPOV: Čime ću te onda ugostiti?

RASPUĆIN: Dosta je meni kad moja mala kraljica pevucka. (Mariusja sve vreme uz tihu pratnju pevuši romanse) A ti dođi ovamo k meni. (Jusupov mu pride) Sedni mi na kolena. (Jusupov se premišlja) No, sedni. Čega se bojiš? Cuckanja? Il' se sećaš onoga kad sam ti pred svima čakširice smicao s guzice. (Zacereka se)

JUSUPOV: Ma ne, sveče. Ne. (Brzo sedne na Raspućinova povijena kolena) Nisam ja to onda dobro razumeo.

RASPUĆIN (Cucka ga na kolenima i mazi ga): Sad si pitomiji. Ko zeka.

JUSUPOV: Sad znam da ti nisi zlonameran, sveče, sve što radiš - činiš od srca.

RASPUĆIN: Dobro si to rekao. Znaš ti da kažeš. (Cmokne Jusupova) Reci još, hoćeš li mi zaista pokazati svoju Iru, ili to ona kneginja Milica laže mene iz ženske osvete?

JUSUPOV: Ne laže kneginja, pokazaću ti. Ira to hoće, da ti se pokaže. Njena je volja, a ja vas oboje volim, neću da vam kvarim želju.

RASPUĆIN: Zar se ne bojiš, grofčiću?

JUSUPOV: Čega, sveče, da se pribojavam?

RASPUĆIN: Pa sam znaš šta se o meni pričuljicka.

JUSUPOV: Ne verujem ja zlim jezicima.

RASPUĆIN: Nemoj, nemoj! I bog zna da sam grešan. Istina je, volim ti, grofčiću moj, ženske najviše na svetu. Mnogo ih privoljevam!

JUSUPOV: Bog da ubije onog ko ih ne voli!

RASPUĆIN: Al' onaj prokleti Protopopov dolazi kod mene da mi žvanjka. Ne znam znaš li ti tog povampirenog čovečuljčića?

JUSUPOV: Slušao sam o njemu. I verovatno smo nekad negde bili zajedno.

RASPUĆIN: To je onaj što je nekad bio ministarčić, pa pao na dupe. Valjda je preterano krao. Ja sam ga uzeo pod svoje, svideo mi se zato što lepo peva i ume

da udari tercu, te sam ga opet postavio onamo da sedi u ministarskoj fotelji, ko dete u dupku.

JUSUPOV: I šta on sad hoće od tebe?

RASPUĆIN (Pomeri se i grubo odgurne Jusupova sa svojih kolena, pa sevne očima i stane pesnicom o sto lupati): Hoće da se pričuvam. Kaže kako neko smeru da me smakne kad se najmanje nadam. Ali taj im kec neće upaliti kod mene. Neće se meni ništa desiti. Nema takvih lopuža koje bi meni zort naterale. Ja posedujem božansku snagu. Ne bojim se ničega na belom svetu. Poginuće onaj ko podigne na mene ruku nečistu! (Spusti ton) Daj mi malo vina da gucnem, bestraga im glava, planuo sam.

JUSUPOV (Pohita da ga usluži): Da ti sunem, sveče, malo madere?

RASPUĆIN: Nalij, boga radi. (Jusupov sipa i brzo mu dodaje čašu, a ovaj je iskapi nadušak) I reci mi zašto tvoja Irika ne dolazi?

JUSUPOV: Doćiće brzo, licka se. (Nalije mu još jedanput)

RASPUĆIN: Ja nisam navikao da čekam. (Iskapi čašu)

JUSUPOV: Baš si žedan. (Hoće opet da mu nalije, ali Raspućin izmakne čašu)

RASPUĆIN: Čak me ni carica ne može naterati da je ja čekam. (Stane da podriguje i bale mu pocure na usta, koje on otire rukavom) I što si ti, Marusja, tako utihnula? Pusti glas. (Marusja zapeva malo glasnije. Raspućinu sad poteku suze, lice mu se grči)

JUSUPOV: Šta ti je?

RASPUĆIN: Nešto me pecka u grlu.

JUSUPOV (Naliva mu čašu): Drmni još jednu čašu, proteraj taj garež kroz odžak.

RASPUĆIN (Proba da pije i zagrcne se. Stalno podriguje, a bale i suze mu sve češće teku): Ne pomaže, grofe. Nešto me peče. Štipa. Kao da sam izgoreo.

JUSUPOV: Proći će. Ira će nam se sad pridružiti i biće veselo.

RASPUĆIN (Grca): Ona, ona! Nju ja vrebam ko što vreba kobac pile. Igraj. Kraljice moja malena. Igraj ko golubije perce na vetru. Igraj. (Marusja zaigra uz tihu muziku. Raspućin se užasno muči, ali još uvek sedi)

JUSUPOV: Jesi li ti kad, sveće, video raspeće načinjeno u kristalu? (Uzima kristalno raspeće s komode i prinosi ga Raspućinu) Drži, pogledaj. (Ali Raspućin nije više sposoban da upravlja rukama. Raspeće mu ispada iz ruku i lomi se na tlu. Jusupov stoji iznad njega, vadi revolver i puca. Sveće se pogase. Ostaju u mraku, čuje se cika i mumljanje Cigana. Jusupov urla) Da se niko od prisutnih nije mrdnuo s mesta, pucaću! Ko pokuša da se kreće, pucaću! Nastavite sa svirkom u mraku. Rekao sam, nastavite ili ću pucati! (Cigani mumljaju i začuje se svirka i Marusjina pesma u mraku)

ILIODOR (Dolazi u mraku): Jesi li ti pucao? Grofe, jesi li tu?

JUSUPOV: Upali svetlost, Iliodore, đavo da te nosi. Sveće su se pogasile od

pucnja. (Upali se polijelej, Raspućin krvav, izbemeljen i balav stoji ko kip iza Jusupova)

ILIODOR (Krikne): Pa on stoji ko kip iza tvojih leđa!

JUSUPOV (Naglo se okrene i u strahu sa obe ruke grubo gurne Raspućina i ovaj se stropošta kao klada): Sotono! (Cigani udare u lelek i vrisku) Mir! Ostanite tu gde ste! (Marusja se zatrči i klekne pored Raspućina)

MARUSJA: Nije mrtav, grči se.

JUSUPOV (Vuče Marusju od Raspućina): Makni se odatle! Beži!

ILIODOR (Klekne i pipa, muva Raspućina): Ovo je agonija. Živeće još minut-dva (Jusupov vuče Iliodora od Raspućina) Šta ti je, grofe?

JUSUPOV: Ništa, pođi po vreću u kojoj ćemo ga odneti i baciti u Nevu, pod led. (Iliodor brzo odlazi)

MARUSJA (Opet se zatrči i klekne kod Raspućina): Griša moj. Zar ti, svetac, da otegneš papke? Zar i ti, moj dželat, da nađeš moga dželata. (Najednom uplašeno odskoči) Grofe, pa on se diže! Ovaplotio se!

RASPUĆIN (Ustaje na noge): Grofe, grofe... (Polazi ka Jusupovu) Obesiće te, grofe! (Jusupov puca u njega, ali on i dalje ide, sav obliven krvlju) Sutra ću sve ispričati carici, grofe. (Jusupov i dalje puca u njega, ali mu ovaj ide sve bliže i bliže. Cigani i Marusja se, preplašeni na smrt, povlače bez glasa, santimetar po santimetar): Ti si se prevario, grofe, sveca ne možeš upucati! (Jusupov mahnito puca i Raspućin se konačno ruši)

ILIODOR (Uleće s vrećom, Jusupov se munjevito okreće ka njemu i puca): Ne u mene, Jusupove! Jesi li poludeo? Ubićeš me! To sam ja, tvoj bratac Iliodoško!

JUSUPOV (Usplahireno gleda levo-desno): Gde su Cigani? Oni su sve videli. Marusja će nas odati. Car će nas sve pobiti!

ILIODOR (Besno se baci na Jusupova, pa ga drmusa i šamara): Smiri se! Idiote, smiri se! Ne urlaj, čuće Badmajev. Idiote!

JUSUPOV: Griša je zaista svetac. Nije hteo da umre. Dva šaržera metaka sam mu upucao u srce, a on se nije preturio, nego je mirno, sve nogu pred nogu, otišao kod carice.

ILIODOR: Šta bulazniš? (Drmusa Jusupova) Evo ti Raspućina pred tvojim nogama gde leži mrtav u lokvi krvi. Sad ćemo ga spakovati u vreću i baciti u Nevu. Hej, čuješ ili? Što si se ukipio? Pomeri se! Trepni bar. Grofe. Brate moj. Jesi li poludeo? (Jusupov se skamenio, a Iliodor pada na kolena i metaniše) O, bože! Gospode bože, zar nas kažnjavaš? Zar nismo ispunili tvoju svevišnju želju. Oče naš, pomiluj nas. Spasi, (Mrmlja. Bez šuma uđe Badmajev i zastane, a onda opet zakorači i slučajno nogom zakači fotelju. Iliodor skoči ko oparen) Ko je to ušao?

BADMAJEV (Oči u oči s Iliodorom): Ništa nisam video, pope.

ILIODOR: Lažeš, već si nas prijavio.

BADMAJEV: Da me peku na usijanoj tavi, pope, nisam.

ILIODOR: Kasno je, doktore, da ti ma šta poverujem.

BADMAJEV: Nije, pope. Išcupaj mi jezik i ponesi ga sa sobom kao zalog mogá ćutanja.

ILIODOR: Sigurnije mi je da ti išcupam dušu.

BADMAJEV (Kiselo se nasmeši): Gde bi ti, pope, iz prazne rupe blago vadio. (Uzima mušemu i umotava Raspućina) Nema u mene ni duše, ni radosti, pope. Svi moji osmesi su šuplji. No, nije muva k muvi na paukovoju mreži u goste došla, pope, nego me je onde sudba sastavila, ko nas dvoje.

ILIODOR: Šta činiš to?

BADMAJEV: Zapošijavam ruke. (Mirno ustane i ode do vrata, pa unutra propusti četiri robusna odrpanca. Vadi iz džepa novac i svakom od njih da novčanicu, a zatim im ćutke pokaže rukom na Raspućinov leš smotan u mušemu. Oni leš brzo pokupe i u tišini ga odnose)

ILIODOR: Ko su ovi?

BADMAJEV: Otkud znam. Valjda su to neki đubretari iz grada. Ako hoćeš, dodaj neku kopejku, pope, pa nek i grofa pokupe na lopatu.

ILIODOR: A nas dvojica, kažeš doktore, da ostanemo za seme?

BADMAJEV: Na našim grobovima će, pope, svejedno cvetati kukuta. Poslednje

što još možemo to je da izaberemo groblje, gde pokolenja neće dolaziti da nam se iz zahvalnosti pokenjaju na humke.

ILIODOR: Onda da idemo na svoj večiti san onamo gde nas niko ne zna.
(Prilazi blokiranom Jusupovu, hvata ga pod ruku i vuče) Hajdemo, grofe.

BADMAJEV (S druge strane uhvati Jusupova pod drugu ruku, pa ga zajedno s Iliodorom vuče): Ne opiri se, momče.

ILIODOR (Zajedno s Badmajevim odvlači Jusupova. U odlasku): Moramo iščeznuti s ovdašnjeg obzorja, mili moj, pre osvita.

BADMAJEV (U odlasku s Iliodorom i Jusupovim): Perlašez će nam biti snošljivo utočište.

SLIKA ŠESTA: BOŽIJA NEVESTA

(Da nije ugodnosti, čoveku bi postojanje bilo mučna obaveza)

(Dvorski vrt u Carskom Selu. Vojnici se kreću tamo-amo. Čuje se vojnička pesma. Pada sneg. Kapetan Klimov puši i zuri ka dvorcu)

KISELJEV (Dolazi pred Klimova): Kapetane, vojnici su izvukli leš iz kapele. Na poklopcu je otvor nalik na brodski prozor. Ja sam uperio baterijsku lampu i onda me je iz mračne dubine jezivo i avetinjski pogledao on.

KLIMOV: Raspućin?

KISELJEV: Da, kapetane.

KLIMOV: U Rusiji ima mnogo budala. Zar možemo garantovati da mračnjaci neće saznati gde leži Griša, kao što smo mi saznali. Treba od samog početka preseći svaki hadžiluk raspućinovaca.

KISELJEV: Šta u tom smislu da učinimo, kapetane?

KLIMOV: Napravite u vrtu kraj ograde lomaču, a ja ću porazgovarati s građaninom imperatorom.

KISELJEV: Oni upravo izlaze u vrt da bi na snegu, sedeći u udobnim foteljama i uvijeni u debelu ćebad, zurili u daljinu. (Nikolaj i Aleksandra u bundama i šubarama dolaze u vrt i sedaju u pletene fotelje. Anja, koja ih prati, ututka ih u ćebad i odlazi)

KLIMOV (Klimne poručniku glavom i odlazi do carskog para): Građanine imperatore, dozvolite da obratim vašu carsku pažnju.

NIKOLAJ: Zašto me ne oslovljavate mnogo jednostavnije. Sedite s nama.

KLIMOV: Vaše veličanstvo, vojnici garnizona su u vrtu otkrili grob Raspućina i sad rešavamo šta da učinimo s njegovim posmrtnim ostacima.

ALEKSANDRA: Preklinjem vas, daću vam sav svoj skupoceni nakit, samo ga spasite. Ja sam njegova božija nevesta. Ako oskrnavite mošti sveca, bog će vas sve kazniti za taj zločin. Anja! (Anja brzo dotrči)

ANJA: Izvolite, vaše veličanstvo.

ALEKSANDRA: Donesi smesta sav moj nakit. Sve dragocenosti. Moramo otkupiti sveca.

NIKOLAJ: Anja, budite tako dobri, pa Aliksu otpratite do njene sobe.

ALEKSANDRA: Ne, ja hoću izdašno da nagradim ovoga oficira.

ANJA: Ajdemo, mila moja, za to neće biti kasno ni sutra.

ALEKSANDRA: Ja hoću da vam poklonim sve što zaželite, gospodine kapetane, samo da u svetinju ne dirate. (Vojnici zidaju lomaču od balvana)

NIKOLAJ: Neće ga dirati, dušice, ali pođi s Anjom.

ANJA: Idemo, mila. Papaša će sve to srediti. (Odlaze zajedno)

ALEKSANDRA (U odlasku): Ah, bože, je l' to moguće? Je l' to istina? Pa zar među njima nema nijedne osobe koja veruje u boga?

NIKOLAJ: Vi ne zamerate.

KLIMOV: Nije nam to u dužnosti.

NIKOLAJ: Sad ćete ga spaliti kao kužnu mrcinu, a mi smo se toliko starali o njemu, kapetane. On je to po svemu i zaslužio, verujte mi. Bio je zaista sveti čovek. Hoćete li kafu?

KLIMOV: Hvala, već smo popili.

NIKOLAJ: Atentatori su ga bacili u Nevu pod led. Kažu da su svedoci njegovog ubistva bili Cigani s Marusjom, koju je on za života toliko voleo i koja ga je toliko puta raspoložila u trenucima kad mu je bilo najteže. Al' njih nigde nema. Onog dana su nestali, kao da su u zemlju propali. I niko ih nikad i nigde nije više sreo. A što se tiče njega, autopsijom je bilo utvrđeno da je i u Nevi bio još živ. Imao je vode u plućima. Umro je od davljenja. Dali smo da ga balsamuju i sahrane ovde u našoj blizini.

KISELJEV (Dolazi): Kapetane, sve je spremno.

KLIMOV (Ustaje): Oprostite, vaše veličanstvo.

NIKOLAJ (Ustaje i polazi na drugu stranu): Nisam u moći, inače vam ne bih oprostio.

KISELJEV: Pridimo, kapetane, vojnici donose sanduk. (Vojnici donose sanduk i spuštaju ga kraj lomače)

KLIMOV: Odvalite poklopac. (Vojnici pijucima odvaljuju poklopac sa sanduka) Ne smrdi. Naprotiv, miriše. Stručno su to uradili.

KISELJEV: Podseća na jednog od faraona.

KLIMOV: Sahranjen je kao najveći velikodostojnik, kako i ne bi!

KISELJEV: Hajde, vojnici, dižite ga gone na vrh lomače. (Vojska diže sanduk na vrh lomače) Da palimo, kapetane?

KLIMOV: Palite. (Lomača bukne, pucketa, lete varnice, balvani se pomeraju, pa se na njima i sanduk pomera) Gde će se on i na lomači mrtav u plamenu bolje ugnjezditi. (Sanduk se tako ukrivo pomeri, da Raspućin sedne u njemu)

KISELJEV: Seo je, kapetane! Zar ne vidite da je Raspućin seo! (Raspućin otvara oči)

KLIMOV: Vidim, Kiseljeve. I oči je razrogačio. (Među vojskom žamor i uplašeno povlačenje od lomače) Vojska nam se komeša, poručniče. Treba smiriti duhove.

KISELJEV (Zaurla): Jeste li vi vojnici ili praznoverne babe? Pred čim ste to ustuknuli? (Vojska se stišava, plamen se razbuktava, dim se širi i raznosi) Malo sam ih obodrio, kapetane, ali Griša, zbilja gori k'o u paklu.

KLIMOV: Reklo bi se, poručniče, kao da on ne gori, već kao da se sjedinjuje s ognjem. (Sneg veje, vojska peva vojničku pesmu, Aleksandra, čupava i gola, zaogrnut, bosa istrčava. Za njom trči car u bundi, gologlav)

NIKOLAJ (Sustigne je i zagrli): Kuda si iz kuće naumila tako gola, mila moja. Nazepćeš.

ALEKSANDRA (Viče): Žurim se, Niki. On je živ! Grigorije je opet sa mnom! Dok je on tu, sigurni smo!

NIKOLAJ: Aliksa, ne viči toliko. Nije zgodno da to činiš pred vojnicima.

ALEKSANDRA (Tiho): Maločas me je posetio. Bože, šta su učinili od njega!

Brada i kosa su mu oprljene. Grigorije je teško stajao na nagorele pete. On nije izgoreo. Skrivajući se iza gustog dima, sveti mučenik se izvukao iz sanduka. I znaš li šta mi je rekao?

NIKOLAJ: Šta, mila moja?

ALEKSANDRA: Rekao mi je da što pre treba da bežimo. Rekao je da ostavimo sve, čak i decu. Engleska nas, rekao je on, neće primiti, a Karenski će nas obmanuti. Treba bežati u Nemačku.

NIKOLAJ: Da, mila moja, hajdemo u kuću, da spakujemo svoje stvari, ti i onako cvokoćeš naga na mrazu. (Njih dvoje odlaze)

ALEKSANDRA (U odlasku): On će nam za Božić doneti jelku, ali noću, da vojnici ne primete. (Lomača dogoreva)

KISELJEV: Prekopajte, vojnici. Motike u ruke! (On odlazi, a vojska se prihvata motika i prekopava, uz pesmu. Sneg gusto veje)

ANJA (Dolazi do vojnika koji prekopavaju, uvijena u šal): Njeno veličanstvo carica moli za jedan grumen svete zemlje. Ona na to ima ipravo, jer je božija nevesta. (Jedan vojnik se sagne i daje Anji grumen zemlje. Ona uzima i udaljuje se. Dubinom scene prolazi Marusja s Ciganima sviračima. Oni sviraju i ona peva neku tužnu romansu)